

Зупинена в миттєвості вічність через 102 роки подвигу героїв Крут приводить на Аскольдову могилу всіх, хто пам'ятає про жертвність і ціну свободи та національної незалежності України

Павло МОВЧАН

Ніщо так не цікавить людину, як її майбутнє. Ця відома сентенція була, є і буде завжди актуальною не лише для кожного суцього, а й для людства загалом... Що тебе, мене, нас усіх очікує завтра, позавтра? І цим перейняті не лише фахові футурологи, ворожки, провидці, астрологи, шамани, а й кожен, хто притомний, хто хоче зазирнути за завісу завтрашнього, аби не лише жакнутися, а й захопитися передбаченням.

Тому для мене книжка Юрія Щербака є важливим чи не другим збудником душі після Іоанна Богослова, аби осмислити не лише свій час, свою добу, а й природу часу, осмислити есхатологію історії, її, так би мовити, фініш... Якщо в Біблії зафіксовано початок історії, то в Новому Заповіті передбачено її кінець. Ось чому мене зацікавив острів Патмос, де Іоанну і було явлено одкровення. Я пригадую, як ми групою депутатів здійснили сходження до найвищої святині на координаті духу. На цьому острові в надзвичайній печері не припиняється богослужіння майже 2000 років. І перше, що мене вразило, — висота і глибина печери. Так само, як те, що мої супутники по сходженню до храму комуністка Катерина Самойлик і соціалістка Ніна Марковська, посилаючись на спеку і втому, наблизившись до брами, сіли на лавицю під шовковицею. Так і не переступили порога цієї святині, в якій з природного вилому в стіні, умовно кажучи, вікні, відкривалась перспектива на грядущі острови і на безмір морської далечини. Очі набиралися і простору, і неймовірної світлоти. І те, що спало на думку при вслуховуванні в грецькі псаломські: земна краса не передбачає кінцевості цього світу.

Іоанн Богослов не пустив до себе невірних, але зірка Полин постала тоді переді мною в образі чорнобильської трощі, яку вперше озвучив на колишньому просторі Союзу Юрій Щербак. Проте я відчув, як грімкочуть вершники Апо-

Панорамне бачення України у Всесвіті...

Національний музей літератури України спільно з видавництвом “Ярославів Вал” 30 січня 2020 р. організував круглий стіл “Камо грядеши, Україно?!” довкола книжки Юрія Щербака “Україна в епоху війномиру”. У круглому столі при головуванні Михайла Слабошпицького взяли участь письменники, політологи, дипломати, вчені (пропускаючи відомі титули в алфавітному порядку): В'ячеслав Брюховецький, Володимир Василенко, Микола Голомша, Богдан Горинь, Валерій Журавков, Сергій Комісаренко, Павло Мовчан, Дмитро Павличко, Вадим Скуратівський, Василь Шевчук. З коротким вступним словом виступив автор книжки “Україна в епоху війномиру” Юрій Щербак. Він же зробив підсумки дискусії. Пропонуємо увазі читачів частину виступів учасників круглого столу (стор. 6—7).

каліпсису копитами об крем'яну гору, в якій було зафіксовано те, чого не минути людству — кінця історії.

Тому книжка Юрія Щербака “Україна в епоху війномиру” для мене особисто була ще одним важливим поштовхом до осмислення часового приконежчя, в якому, здається, нам випало жити. І тут треба подякувати Юрію Щербаку за відвагу, за одкровення, за чіткість майже наукових формулювань з долею релігійного прозріння у викладенні тієї важливої думки, яка суголосна відомому філософу минулого сторіччя Миколі Бердяєву, що історія не може тривати безкінечно. Адже якщо був початок, то неодмінно має бути і кінець. Інакше все обернеться, за висловом Ф. Достоєвського, “на дурну бесконечность”. І всі притчі, які є в книжці, покликані мовби ілюструвати цю тезу. Виникають цілком логічні запитання: а задля чого людині суджені земні випробовування? І тут я принагідно згадую книжку розмислів Анні Безант “Сходінки життя”, в якій вона чітко розмежовує три сфери, в яких перебуває кожен суцїй: фізичне тіло, ментальне і астральне, бо є незнищенна людська субстанція — душа, яка легко переходить з однієї сфери в ін-

шу, проте за однієї умови: якщо людина дбає про неї, тобто про душу. Чому і необхідно людині жити відповідно до Господніх приписів, серед яких найважливішим є: “Возлюби свого ближнього”. Тому і не можу не згадати ще одного авторитетного релігійного мислителя Раві Аківу, який, відроджуючи вчення про Каббалу, нагадував про призначення людини на землі, аби уникнути саме того суду, який поіменованний Страшним, тобто руйнацією світобудови, що, власне, і є надзавданням Сатани, присутність якого, як на мене, гостро відчуває Юрій Щербак, ототожнюючи цю сутність з конкретною історичною постаттю — Владіміром Путіним...

Це книжка застережень. Вона спонукає нас згуртовуватись, аби витворювати відповідні когерентні поля, тобто енергетичні згустки протидії тим інформаційним затуманюванням, які облягли не лише український материк, а й усю планету. Тому питання духу, проблеми, культури, зокрема української, як і освіти і науки, питання “м'якої сили” для нас є визначальними... Дякую ще раз Юрію Щербаку за широку панорамність бачення світу і України в третьому тисячолітті.

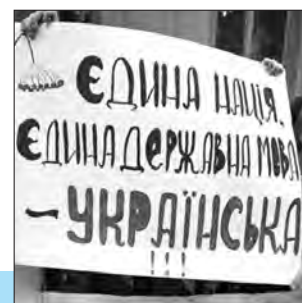
По кому б'ють дзвони?

Микола ГОЛОМША,
співголова “Української альтернативи”

Нова книжка Юрія Щербака “Україна в епоху війномиру” з його вражаючим аналізом і передбаченнями має стати настільною у молодих державників, що волею долі опинилися у владних кабінетах. У час, коли відступає тверезий глузд і сивочолі державники усунуті, розмиті у своїй єдності змовою олігархічних кланів, залишені без права голосу, без доступу до засобів масової інформації в час тотальної дедіталізації, настає нагальна потреба у книжках, які спонукають до дії. Такі книжки мають стати джерелами лікувальної мікстури від антиукраїнської політики і приниження нашої державності. Такою скарбницею знань, застережень і порад має стати книжка Ю. Щербака.

У підсумку хочу зазначити, що цей твір має стати дзвоном собору наших душ у час настання смертельної небезпеки для української нації!

МОВНИЙ ВАВИЛОН У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

3

ГЕНЕТИЧНИЙ МАРКЕР КОЗАЦЬКОГО РОДУ

5

НАШ ПОРЯТУНОК У НАЦІОНАЛІЗМІ

6-7

«Важливо пам'ятати подвиг Крут»

Світлана ЧОРНА
Фото автора.

На території Меморіально-го комплексу “Пам'яті героїв Крут”, поблизу залізничної станції Крути на Чернігівщині, де 29 січня 1918 р. тривав легендарний шестигодинний бій захисників Києва з московсько-окупаційними загонами, відбулися урочисті заходи з ушанування полеглих за вільну Україну. Подвигу героїв прийшли вклонитися майже дві тисячі людей — представники влади, Спілки офіцерів України, учасники АТО/ООС, волонтери, історики, курсанти військових навчальних закладів з Києва і Львова, громадські активісти, мешканці навколишніх сіл. Велелюдний мітинг біля монумента розпочався з панахиди за полеглими героями, яку провів настоятель Ніжинського Свято-Покровського храму Чернігівської єпархії ПЦУ протоієрей Михайл Якубів.

— Ми збираємося тут з року в рік, щоб пом'янути велетів духу, героїв України. У своїй уяві бачу юнаків, руки яких пахли не порохом, а були в чорнилі, бо ще вчора вони сиділи за партами, а коли прийшла лиха годи-

на, стали на захист України, — каже священник. — Історія, на жаль, повторилася, і п'ять років тому молоді хлопці покинули все і пішли на схід України віддавати своє життя за те, щоб ми могли спокійно молитися і трудитися. Боротьба не закінчується, вона триває. Тому сьогодні, згадуючи загиблих понад сто років тому героїв, будьмо готові, кожен із нас, стати на захист нашої України.

— Ще зовсім молоді, але з абсолютним усвідомленням того, що вони хочуть бути вільними і незалежними, оборонці Крут стали на захист української державності, — наголосив під час мітингу заступник голови Чернігівської ОДА Андрій Подорван. — Їхній героїзм — символ незламності українців. Таку ж силу духу і стійкість у цей самий день майже сто років потому проявили і наші сучасні герої, які 2015-го відбили наступ ворога під Вуглегірськом. У 2013-му мотопіхотному батальйоні, який вступив там у бій, воювали переважно бійці з Чернігівщини. Для деякого з них це був останній бій. Ми низько вклоняємося їхньому подвигу і пишаємося ними.

Андрій Подорван наголосив, що бій під Крутами показав: навіть значно переважаючого чисельно ворога можна бити, якщо людей веде ідея.

Заступник голови Чернігівської обласної ради Арсен Дідур закликав віддавати шану полеглим героям “не тільки словом, а й ділом”. Адже ворог в Україні той самий, що і сто років тому, — Росія.

Голова Українського інституту національної пам'яті Антон Дробович підкреслив, що участь студентів у бою під Крутами була свідомим вибором кожного з них.

— Важливо пам'ятати їхній подвиг, щоб зберегти нашу ідентичність й історичну справедливість, — наголосив він і додав, що крутян за їхню мужність і сміливість неадарма називають першими кіборгами.

Народний депутат ІІ скликання Євген Лупаков наголосив, що Крути — це й символ соборності України — 1918-го тут воювали представники різних регіонів, зокрема й галичани. І нині вшанувати пам'ять героїв приїхали люди з Києва, Львова, Хмельницького, Сум, Чернігівщини.

На мітинг також звучав заклик міцно тримати внутрішній фронт, як його тримають бійці на Донбасі, і пам'ятати: немає миру

у рабстві, у концтаборі, мир може настати тільки після перемоги.

У рамках заходу відбувся виїзний семінар “Відновлена історія; героїзм і значення нерівного бою під Крутами”, під час якого Євген Лупаков розповів про передумови та хід бою, а також виставки й перформанси — усі охочі побували на експозиції в музеї героїв Крут, ознайомилися з виставкою “Блокпост пам'яті”, стали учасниками історичної реконструкції.

Надія ОНИЩЕНКО,
директорка Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою НДУ ім. Миколи Гоголя

Зупинена в миттєвості вічність через 102 роки притягує сюди всіх, хто не забуває про національну належність, вивчає українську правдиву, а не заідеологізовану, советську історію. Під час заупокійної літї світлі душі загиблих добровольців-воєнів просвічували правдивість і чесність наших патріотичних намірів і приховану за кон'юнктурною риторикою фарисейську вигоду. Не за партійною належністю багато років поспіль, ще з 1990 року, схиляли голови перед подвигом юнаків, котрі мріяли мати українську націю, українську землю і незалежну Україну, відомі українці.

21 січня 2006 року президент України Віктор Ющенко підписав розпорядження “Про вшанування пам'яті Героїв Крут”, за втілення якого взявся віцепрем'єр-міністр В'ячеслав Кириленко. Над створенням меморіалу працював авторський колектив у складі народного художника України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Анатолія Гайдамаки, члена НСХУ Бориса Де-

Свобода в рабстві чи самостійна державність?

Учасники Всеукраїнської наукової конференції, яку вже втретє організовують у селі Крути Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя разом з Благодійним фондом “Ніжен”, 29 січня розпочали роботу на станції Крути. Це місце національної пам'яті, як назвав його у вітальному слові ректор Гоголівського вишу, кандидат історичних наук, доцент Олександр Самойленко, стало для них точкою біфуркації в історії, що нагадує нам про можливість іншого вибору. І тому спільну тему наукових досліджень вони визначили так: “Крути: проблеми державотворення від доби Української революції (1917–1921 рр.) до сьогодення”.

дова та заслуженого архітектора України Володимира Павленка.

Поряд зі старим пагорбом, омитим Водохрещенським озерцем, і березовим хрестом, поставленим патріотами ще 1991 року, на новому — червона колона, неначе одна з Київського університету Святого Володимира. Вона завершується тризубом — композицією герба, опрацьованою у ті часи художником-архітектором Василем Кричевським. Ще один хрест, відтепер із залізничних рейок, — на фасаді пагорба в придорожній капличці, терновим вінком болю озивається в тих, хто приїздить сюди вперше і хто вивчає українську історію на місцях подій.

“Чи є сьогодні Україна українською?” — запитували ми один в одного. Навіть за чиновницькими обов'язками не прибули сюди

очільники держави, області, народні депутати. Загальні декларації почули ми з уст нового керівника Інституту національної пам'яті.

І тому актуальними і гостримі стали доповіді учасників конференції з Києва, Кам'янець-Подільського, Львова, Бродів, Конотопа, Чернігова, Ніжина про здатність української нації до самоорганізації та самооборони. Розповідаючи мовою документів про стратегію й тактику окупації України російськими більшовиками в другій половині 1919—початку 1920 років, завідувачка відділу джерелознавства новітньої історії України Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України Валентина Піскун (модераторка пленарного засідання)

Повернення рідної Церкви

Рік тому у Святій Софії відбулася історична подія — перший предстоятель єдиної помісної автокефальної визнаної Православної Церкви України Епіфаній був внесений до диптиху та інтронізований. З цієї нагоди 2 лютого відбулося урочисте богослужіння в Михайлівському Золотоверхому соборі. А наступного дня, на день народження митрополита Київського і всієї України-Руси, було звершено подячний молебень. Про об'єднання і створення ПЦУ, проблеми української Церкви йшлося на прес-конференції його блаженства Епіфанія в Софії Київській.

— Минулий рік є історичним для нашої помісної православної церкви, — сказав митрополит Епіфаній. — Бо все те, що сьогодні святкуємо, ми здобули завдяки нашій єдності. Ця єдність дала нам можливість отримати історичної ваги документ — Томос. Нас внесено в диптих і ми посідаємо своє почесне 15 місце серед інших помісних православних церков.

Торік, після проголошення незалежності і автокефалії з боку Вселенського Патріархату, ми отримали визнання з боку Елладської православної церкви. Третью Церквою, яка визнала наш автокефальний статус, став Олександрійський патріархат, який є другим за честю після Вселенського Патріархату.

Цей рік був справді складним. Ми пройшли багато випробувань. Тут, у стінах Софії Київської, відбулася інтронізація мене як першого визнаного митрополита Православної Церкви України. Але до мене тут було більше сотні київських митрополитів, які також багато трудилися над розбудовою Української Церкви.

Далі предстоятель ПЦУ відповів на численні запитання журналістів. Митрополит Київський і всієї України-Руси розповів про напру-

жені стосунки з Філаретом, який і досі перебуває в самоізоляції. При цьому він наголосив: почесний патріарх протягом тривалого часу, 25 років, був прапором автокефалії. Але, на жаль, ті погляди, які він висловив після отримання Томосу, ішли всупереч загальній думці всіх архієреїв і духовенства. Філарет залишається шанованим ієрархом ПЦУ. Церква створила йому всі необхідні умови для його подальшого життя і служіння Богові.

Його блаженство висловив терпиме ставлення Церкви до прав ЛГБТ-спільноти, хоча це противно Богові. Церква багато робить у царині соціального служіння, хоча для цього бракує коштів. Вже створено благодійний митрополичий фонд. Триває робота над зміцненням відносин з рештою братніх православних церков. Готуються заходи і щодо вирішення проблеми канонічного українського іконопису. І наостанок стало відомо, що майже 40 відсотків жителів України вважають себе парафіянами Православної Церкви України, очолюваної митрополитом Епіфанієм, а майже 21 — парафіянами УПЦ Московського Патріархату (а насправді — РПЦ), очолюваної митрополитом Онуфрієм.

Власн. інф.

музейника архітектурно-історичного заповідника “Чернігів стародавній” Андрія Грухенького, директора Бродівського історико-краєзнавчого музею зі Львівщини Василя Стрільчука про військовий чинник української революції 1917–1921 років, про постаті військових та політичних діячів УНР. Вони часом не знаходили спільної мови і через різні світоглядні позиції, і через амбіції. Їхня романтична впертість, відсутність досвіду політичної боротьби призвели до негативних наслідків для українського державотворення.

Голова благодійного фонду “Ніжен” Микола Шкурко висловив загальну думку про те, що уроки Крут стануть теоретичним підґрунтям для сучасних політиків. Він презентував уже видані матеріали першої та другої наукових конференцій.

За поетичним висловом Богдана-Ігоря Антонича, битва за Крути триває. Бо це “вічне бойовисько за майбутній, за світліший день...”

Того дня, 29 січня 2020 року, в російсько-українській війні загинуло троє воєнів...

Ірина ФАРІОН

Пригадую радість наших безнадійних і завжди готових до поблажливо-толерантних поступок нацдемівських виборців від слів зе-міністра освіти і науки т. Новосад про перехід із 2020 року всіх шкіл в Україні на українськомовне навчання. Їхній наївній радості (краще — дурості) прийшов кінець 16 січня 2020 року у зв'язку з проголосованим у Верховній Раді Законом “Про повну загальну середню освіту”. За цей закон проголосували 327 депутатів у повній єдності трьох фракцій: “Слуг народу”, “Європейської солідарності” і “Батьківщини”.

П'ята стаття цього закону визначає ліберально-гібридну модель навчання українців, суть якої полягає в неспроможності й суспільства, і влади остаточно подолати *колоніально-мовну* залежність, щоб узаконити *національно-мовну модель* з абсолютним пріоритетом державної мови. На зміну колоніального гасла “*єдина країна — єдина страна*”, запущеного мовною політикою П. Порошенка, прийшла *ліберально-гібридна* роздвоєність і

Про мовний Вавилон у середній школі У світлі ухваленого Закону «Про повну загальну середню освіту»

згубна мовна толерантність, неминучий наслідок якої — подальші утиски української мови вже під гаслами ліберальної демократії. Отже, практична суть ліберально-гібридної мовної моделі середньої освіти полягає в такому:

1. національні меншини в Україні здобуватимуть **початкову освіту** (1—4 клас) рідною мовою, а не державною;

2. корінні народи і нацменшин вивчатимуть свою мову як предмет, і це добре;

3. щоб розмити державний статус української мови, вигадано три моделі мовної освіти:

а) для корінних народів (кримські татари): навчатимуться рідною мовою “поряд із державною” (що це таке “поряд” — здогадатися складно);

б) для нацменшин із мовами ЄС (угорці, поляки, румуни): базова освіта (5—9 клас) — не менше як 20% — до 40%; профільна освіта (10—11 клас): не менше 60%.

в) для інших нацменшин (московити): базова та профільна освіта — не менше як 80%.

Увесь цей мовно-відсотковий Вавилон буде зумовлений, як зазначено в п. 6 ст. 5, “освітньою програмою закладу освіти згідно з вимогами державних стандартів та з урахуванням особливостей мовного середовища”. Мовне середовище, як відомо, значною мірою освітньої системою і формується, тобто маємо закрите коло для прориву державної мови і

неможливість розширити українськомовний простір.

Крім усіх цих виняткових благ продуманої сегрегації з обмеженням державної мови, у статті (п. 7) право на навчання мовами корінних народів та нацменшин реалізується ще й в **окремих** класах будь-якої школи.

А вже щоб прогнутися перед світом, якому на нас плювати, бо ми перші на себе плюнули, і цим законом зокрема, поряд із державною мовою в школі можна

викладати один чи кілька предметів англійською мовою чи мовою ЄС.

Після цього всього не розумію найосновнішого: для чого у п.1 ст. 5 писати, що “мовою освітнього процесу в закладах середньої освіти є державна мова”? Як бачимо, всі дев'ять наступних пунктів це переконливо заперечують. Це не просто гібридизм, а маніфестація власної національної вторинності як програмованої поразки.

Висновки. Мовна стаття цього закону — це ще один показовий відступ України в мовній політиці на користь чужих мов, і передусім мов колишніх і теперішніх окупантів. Народ, що не вміє законодавчо захистити та утвердити свою мову, ніколи не захистить своїх територій, бо вони неминуче будуть вже під іншими мовами. Цим законом Україна фактично реанімувала радянську систему мовної освіти в її позірному полетшеному варіанті.

На завершення розмови «про інше»

О. МАЧУЛА,
голова ГО “Українське товариство “Просвіта” Миколаївщини

У “Слові “Просвіти” (ч. 4, 23—29 січня, 2020 р.) було надруковано статтю під заголовком “Чому “російський” та “український”?”, у якій йдеться про звернення членів Миколаївського МО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка (згідно з текстом статті) Леоніда Ігнатенка та Олександра Малицького. Їм незрозумілий сенс слів “російський” і “український” у назвах провідних миколаївських театрів, “але ж розмова про інше”.

Миколаївський міський осередок “Просвіта” імені Миколи Аркаса було створено рік тому десятком просвітян-миколаївців, небайдужих до долі України та Миколаївщини. Нині його чисельність суттєво зросла. Весь час, поряд із проведенням потужної просвітницької роботи в російськомовному Миколаєві, осередок боровся за своє визнання, оскільки керівництво обласної “Просвіти”, яка останні кілька років існувала фактично лише на папері, не хотіло реєструвати його у своєму складі. Тільки восени аркасієвцям нарешті вдалося домогтися реєстрації, а потім і оновити керівництво “Просвіти” Миколаївщини. Та на цьому труднощі й непорозуміння не скінчилися...

Не повторюватиму змісту самої статті, лише уточню деякі деталі.

Це вже третє звернення авторів допису за короткий проміжок часу з цього приводу. Перше — до керівних органів осередку в кінці минулого року; його було розглянуто Загальними зборами 04.01.2020 р., а друге — до колективів Миколаївського академічного художнього російського драматичного театру (розглянуто і надана відповідь) та Миколаївського академічного театру драми та музичної комедії (у процесі вирішення), —

у середині січня ц. р.

Однак заявники чомусь не повідомили редакції газети про ці обставини. Можливо, тому, що після ретельного обговорення відхилили запропонований паном Ігнатенком проект звернення як недостатньо обґрунтований і передчасний. Натомість було вирішено доручити Правлінню детально вивчити ситуацію щодо назви Художнього театру і за наслідками роботи звернутися до його колективу з пропозицією ініціювання перед Миколаївською обласною радою питання про вилучення з назви закладу культури слова “російський” та присвоєння йому імені М. Л. Кропивницького.

Щодо вилучення слова “український” із назви Театру драми та музичної комедії, враховуючи події останніх років у Криму та на Донбасі, а також з огляду на занадто велику перевагу російськомовного населення у м. Миколаєві над українськомовним, збори визнали його ініціювання передчасним. Правлінню було доручено вивчити питання можливості присвоєння театру імені Миколи Аркаса та підготувати відповідне звернення до його колективу. Ці рішення підтримали всі учасники зборів, за винятком заявників.

Попри це Л. М. Ігнатенко і О. Г. Малицький всупереч вимогам статутів головної та обласної організацій “Просвіти”, Положенню і рішенням вищого керівного органу Осередку продовжили самостійно вирішення цього питання і фактично ввели в оману редакцію газети і стосовно необхідності і своєчасності такого звернення, і його підставності та спрямування.

Так, за повідомленням директора-художнього керівника Миколаївського академічного художнього російського драматичного театру Артема Свистуна, ще в листопаді 2018 року його колектив звернувся до Миколаївської облради з клопотанням про зміну назви комунального закладу на

“Миколаївський академічний художній драматичний театр”!

То що ж незрозуміло Ігнатенку і Малицькому?

Що український народ шостий рік веде війну з російським агресором, який ставить за мету знищення всього українського і самої держави України?

Що вилучення терміна “український” з назви одного з провідних театрів Миколаївської області, з питанням входження якої до складу України разом з іншими територіями південно-східного регіону Путін має наміри “ще розбиратися”, сьогодні тільки посилює позиції агресора?

Що зміна назви комунального підприємства — це компетенції його власника, а не трудового колективу?

Що самі заявники, будучи членами Миколаївського міського осередку “Просвіта” ім. М. Аркаса Громадської організації “Українське товариство “Просвіта” Миколаївщини”, зобов'язані виконувати рішення його Загальних зборів?

Натомість виникає інше запитання: показово-формалізована активність Л. Ігнатенка і О. Малицького — це намагання зімітувати свою активність, заявити про себе широкому загалу, натякнути на свою значимість чи спроба внести розкол у лави просвітян Миколаєва і допомоги ворогам “Просвіти”, України і всього українського?

Отже, таке протиставлення своєї, м'яко кажучи, необґрунтованої точки зору окремими учасниками позиції всієї організації, до того ж, закріпленої вищим керівним органом — це оте “інше”, яке не тільки порушує статутні документи всієї системи “Просвіти”, а й змушує колектив первинної та обласної організації звернути увагу на питання внутрішньої безпеки.

Але маю надію, що з тим просвітяни Миколаївщини впрацюють за честю.

Провокація чи короткозорість?

Михайло ЧОРНОПИСКИЙ,
доцент, ЛНУ ім. І. Франка,
голова фольклористичної Комісії НТШ

А такі провокація! Тривала, затяжна, підступна, розрахована на зомбування, просто кажучи, на одурманення, українського простоліду. Цю провокацію у часи горезвісного Януковича артикулював у своїх публічних виступах його “диригент” у Верховній Раді Чечетов, доктор, професор, завідувач кафедри якихось там наук, як він себе рекламував. Захлинаючись від ненависті до України, він горлопанив: “Что это за титульная нация украинцы? Какая может быть титульная нация! Нет такой!”

Але і до сьогодні, о диво, українська суспільність десь перед шостою годиною вранці на першому каналі українського радіо ще недавно від істоти уже жіночої статі чула повторюваний ролик: “Український уряд має суворо карати тих, хто називає українців титульною нацією!” Мовляв, в Україні живуть росіяни, поляки, євреї і інші, мовляв, з такою назвою Україна ніколи не буде єдиною країною. Як чули, тепер та істота вимагає за те вживання терміна “українці титульна нація” в Україні “суворо карати”...

Зміст цієї підступної провокації мислячій людині зрозумілий, а для неосвіченої, як кажуть, звернемося до “букваря”:

“Титульний етнос — *народ (в етнічному розумінні), що дав найменування певному національно-державному утворенню (українці — Україні, болгари — Болгарії, поляки — Польщі)*”.

Це стаття з довідника “Малій етнополітологічний словник”, рекомендований Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (К.: МАУП, 2005. — с. 248). Її автор — доктор

політичних наук, професор Олександр Васильович Антонюк.

Але провокатори-україножери знають свій “буквар”: усіма способами втовмачувати громадянам України, кажучи Шевченковими словами, московську блекоту. Вони знають, що українофоби з “п'ятої колонії” до того наукового визначення “українці — титульна нація” підтасують для несвідомих людей свою наліпку “буржуазні націоналісти, бандерівці” та інші такого одурмаючого змісту ярлики “ворогів народу”. У такий же спосіб вони маніпулюють означенням “Україна поліетнічна”, підмінюючи поняття “національні меншини”, які, звісно, є у кожній країні, поняттям “окремий етнос”, а на такий підміні понять маніпулятори представляють Україну несвідомим людям “поліетнічною”. Таку підміну понять русифікатори роблять як підставу дати російській нацменшині в Україні “второй государственный язык”... Мало цього, означення “російська нацменшина” вимагає замінити на “російська спільнота”, бо, мовляв, нас багато — і тут теж не без наміру на далішні маніпуляції. Отож доводиться нагадувати, що нацменшина — це не частина етносу за межами своє історичної батьківщини, це лише меншина громадян Української Держави, що визнає своє інше, неукраїнське, національне походження чи належність.

Що ж, недругів України з їхніми провокативними “штучками” можна зрозуміти, але як розуміти недалекоглядних працівників українських ЗМІ, що піддаються на такі “наживки”?..

Марія ПАВЛЮК,
Ольга МАНЮК,
об'єднання Галицького району м. Львова
ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка

Іван Станіславович Брик — український вчений, славіст, філолог, історик, педагог, громадський діяч, дійсний член НТШ, голова Товариства «Просвіта» у 1932—1939 роках.

Народився 8 липня 1879 року в м. Устрики Долішні (тепер Польща). Навчався в Перемишльській гімназії (1891—1998). Вищу освіту здобував в університетах Львова (1898—1901), Лейпцига, Праги (1901—1902), Відня (1902—1903). Студіюючи у Львові гуманітарні науки, брав активну участь у діяльності «Академічної громади» та «Наукового кружка», що діяв при університеті. У Празі під час навчання заснував «Українську громаду», публікувався в «Записках НТШ». У Віденському університеті захистив докторську працю з філософії. Повернувшись до Львова, працював викладачем української мови і літератури в українських і польських гімназіях, професором Львівського таємного університету. У Першу світову війну під час оборони Перемишля потрапив до російського полону. Повернувся 1918-го року, працював у секретаріаті військових з'єднань, очолював відділ інтендатури.

Разом з педагогічною діяльністю багато уваги приділяв громадській роботі. З 1906 року — секретар і директор канцелярії «Просвіти», один із організаторів і секретар Першого просвітньо-економічного конгресу у 1909 р. За його редакцією Товариство випустило «Пропам'ятну Конгресову Книгу» (1910). Під час арешту та після смерті Івана Кивелюка у 1919—1923 роках І. Брик виконував обов'язки голови «Просвіти» до обрання на цю посаду М. Галушинського. Особлива заслуга І. Брика — в налагодженні міжнародних зв'язків «Просвіти». У 1929 р. він репрезентував Товариство на з'їзді Всесвітнього Союзу освіти для дорослих в Кембриджі. В 1932 р. Івана Брика, що на той час відзначив 25-літній ювілей безперервної праці в Головному Відділі «Просвіти», обрали головою Товариства.

Початок 30-х років ХХ ст. позначено в історії Європи як період важкої економічної кризи. В Східній Галичині тяжкий економічний стан селянства призвів до масової міграції з краю і, як наслідок, — до занепаду культурного життя регіону. Через нестачу людей закривали читальні, бібліотеки і навіть філії Товариства. Різно скорочувалися тиражі книжок, що видавала «Просвіта». Станом на 1931 рік фінансовий баланс Товариства був від'ємним.

У Галичині економічна криза збіглася з другою хвилею антиукраїнських виступів з боку польських шовіністів. Відбувалися

Іван Брик і Юліян Дзерович — останні голови Матірної «Просвіти»

погроми в приміщеннях майже всіх українських організацій. Ускладнилися умови існування українських шкіл. Таким був початок голодування в Товаристві І. Брика.

Вийти з важкого економічного стану «Просвіта» могла тільки за допомогою збільшення продажу своїх видань, котрі в усі часи були й залишалися найбільш стійким джерелом її прибутків. У зв'язку з цим 1932 року ревізійна комісія склала «Проект заходів для покращання планування роботи і діловодства книгарні «Просвіти». У 1932 р. вперше виходить каталог-прейскурант книгарні «Просвіти», де показано всі видання, що були в продажу. При книгарні відкрили пункт прокату книжок з невисокою платнею за користування літературою.

Від 1933 року Товариство видає і безкоштовно розсилає «Списки рекомендованої літератури для читальні» у зв'язку з постійними цензурними нововведеннями з боку польської влади. Наявність шойно забороненої літератури в читальні була приводом для заборони її діяльності. Марними були намагання, спрямовані на отримання національної позики від місцевого Сейму. Головний Відділ вирішує доручити розповсюдження української книжки книгоношам з виплатою їм 25 відсотків від вирученої суми.

Переломним моментом у діяльності Товариства стало прийняття видавничого плану на 1934 рік. «Просвіта» поповнює випуск щомісячних книжок 3—4 друк. арк. на кошти фонду «Учітєся, брати мої...», намічено випускати щоквартально книжку з серії «Науково-популярна бібліотека». За тематикою нова серія охоплювала всі галузі знань, першою чергою — українознавство. Триває видання журналу «Життя і знання». Членам Товариства і організаціям, котрі купували видання «Просвіти», надавалася значна торгівельна знижка. Змінюється тематика щомісячних книжок. Крім історичних, з'являються книжки з географії, природознавства, про боротьбу народів за самовизначення. Тематичні вечори були і залишилися однією з головних форм просвітницької праці усіх українських товариств. Недорогі партитури творів українських композиторів-класиків (Миколи Лисенка, Остапа Нижанківського, Філарета і Миколи Колесс) користувалися великим попитом і забезпечували прибуток «Народному музичному видавництву», створеному «Просвітою» в 1935 році.

У 1932 році була поновлена Спеціальна лемківська комісія (створена ще 1911 р.) з метою охоплення культурно-просвітницькою діяльністю українське населення Лем-

ківщини. Поширити свій вплив на Карпатський регіон «Просвіта» змогла тільки в 1932—1936 роках, зробивши там великий внесок у ліквідацію масової неграмотності населення і підвищення їхньої національної свідомості. Приватний книготорговець Іван Тиктор на кошти філії «Просвіти» видає періодичний журнал «Наш Лемко». Стараннями цієї комісії було налагоджено стосунки з «Союзом охорони Лемківщини», створеним українськими емігрантами в США.

У 1936 році виходить 6-тисячним тиражем книжка «Просвіта — Гуцульщині», що розповсюджувалася на гуцульській землі за символічну плату — 0,5 злотого. Незмінним попитом користуються щорічні Календарі «Просвіти». Матеріальне становище поступово стабілізується в 1936—37 роках. Проте від 1936-го до 1939 року польська влада заборонила діяльність 135 читальні. На північно-західних землях (Волинь, Холмщина, Полісся, Підляшшя) не залишилося жодної із шестисот читальні «Просвіти».

У 1938 році Головний Відділ Товариства повертається до плану втілення своєї заповітної мрії — відкрити у Львові Інститут освіти, котрий би виховував необхідні кадри для просвітницької праці, «де інтелігентна молодь готувала б себе до повсякденної праці для народу». Але часу на втілення цієї ідеї вже не було — Європу охоплює воєнне лихоліття.

На останніх загальних зборах Матірної «Просвіта» зібралася 8 червня 1939 року. Головою був обраний Юліян-Корнило Дзерович, який очолював її до вересня 1939 року.

Юліян-Корнило Ігнатійович Дзерович — галицький педагог, церковний і освітньо-культурний діяч, меценат, останній голова Матірної «Просвіти». Народився 3 січня 1871 року в священничій родині в с. Смільне (нині Бродівський район Львівської області). Іспит зрілості склав у Львівській гімназії у 1889 році. Здобув богословську освіту у Греко-католицькій духовній семінарії і на теологічному факультеті Львівського університету. Вивчав німецьку філологію у 1893—1895 роках у Віденському університеті. У 1913—1918 роках викладав катехитику у Львівському університеті; у 1918—1919 роках входив до складу Української національної ради ЗУНР. З 1928 року доцент, а з 1930-го — професор Греко-католицької духовної семінарії у Львові. Він діяльний член Товариства «Просвіта», «Рідна школа», «Святого Андрія» й ін., редактор церковних журналів, автор праць на педагогічні та релігійні теми. Один з організаторів Пер-

шого українського педагогічного Конгресу у Львові в 1935 році. Член Головного Відділу «Просвіти» в останніх роках. У 1938 році проводив Богослужіння під час урочистого посвячення ювілейного прапора «Просвіти» в Соборі Святого Юра у Львові. Помер Ю. Дзерович під час німецької окупації у Відні 8 квітня 1943 року. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові в родинному гробівці.

У вересні 1939 року Західна Україна була поділена між Радянським Союзом і гітлерівською Німеччиною, в результаті чого від України відірвали Холмщину, Лемківщину, Надсяння, Берестейщину, Підляшшя, Придністров'я. Більшовицький режим не пробачив «Просвіти» її виняткової ролі в пробудженні національної свідомості українців Галичини, які здобували навички цивілізованого господарювання, позбувалися неучтва, прилучалися до здобутків світової культури та чистих джерел національних традицій. Восени цього ж року більшовики ліквідували Товариство «Просвіта». Було закрито і в більшості випадків знищено практично всі наявні тоді українські культурні, наукові і господарські організації. Частину вчених було репресовано.

Чи не найбільшою втратою для української культури було знищення величезної кількості українських книжок, рукописів, архівних матеріалів. Тисячі діячів, активістів, членів Товариства «Просвіта» ув'язнили в тюрмах і таборів ГУЛАГу, заслали в сибірську тайгу, степи Казахстану, убили під час масових розстрілів у 1941 році. 30 червня 1941 року саме з балкона будинку Товариства «Просвіта» керівництво ОУН проголосило відродження державності України. Але гітлерівські окупанти, як і більшовики, швидко ліквідували всі спроби розвитку українського політичного і культурного життя.

Відтоді Товариство «Просвіта» існувало лише за межами України, де українські емігранти відсвяткували його сторічний ювілей.

«Просвіта» відродилася в Незалежній Україні, саме у Львові, спочатку як Товариство української мови імені Тараса Шевченка, що згодом було перейменоване в Товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка. 8 грудня 2018 року на державному рівні «Просвіта» відзначила свій славний 150-літній ювілей в Оперному театрі ім. Соломії Крушельницької у Львові, де просвітян вітав, відзначаючи неочінімі заслуги Товариства, чинний на той час президент України Петро Порошенко.

«Причинки до історії освіти на Косівщині»

«Християнські святині Косова», в якій висвітлює дослідження історії церков та життя релігійних громад на території Косова та прилеглих сіл, у 2018 році отримав премію імені Патріарха Володимира Романюка і Митрополита Андрея Шептицького.

Книжка «Причинки до історії освіти на Косівщині» написана на архівному матері-

алі, який охоплює період від австро-угорських часів до наших днів.

З виходом книжки та ювілеєм вітали Василя Юрійовича колеги — Володимир Козьменчук, начальник відділу освіти Косівської РДА; методисти РМК Стефанія Гнатків та Оксана Ткачук; Віктор Барчук, директор Косівського ліцею

ім. І. Пелипейка; Катерина Сусак, заслужений працівник освіти України, члени Клубу інтелігенції, голова Союзу українок Анна Богдан, письменник Василь Шкурган, голова Косівського РО «Просвіта» ім. Т.Шевченка та ще багато поважних гостей.

Аделя Григоруку передала сердечні вітання й від колишнього начальника відділу освіти Косівської РДА Я. Матійчака та від Ольги Мартинюк, завідувачки Коломийського райметодкабінету у 1963—1991 роках, які, на жаль, не змогли бути присутніми на святі.

Зі словами подяки виступив ювіляр. Він подарував бібліотеці презентоване видання.

Приємним сюрпризом для Стефанії Дмитрівні Гнатків — члена правління Косівського РО Товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка було вручення їй головою Косівської РО товариства «Просвіта» Богданом Глібчуком медалі «150 років «Просвіти» — за значний внесок у діяльність організації, культурно-просвітницьку і громадську роботу та з нагоди 30-річчя відновлення «Просвіти» на Косівщині.

Відбувся концерт у виконанні вокальної групи дівчат Яворівського ліцею під керівництвом Ірини Шаль.

Марія ПОРОХ,
член Клубу інтелігенції ім. І. Пелипейка та РО «Просвіта»
Світлина автора

Цьогорічне перше засідання Клубу інтелігенції ім. Ігоря Пелипейка зібрало у Косівській центральній районній бібліотеці членів Клубу, «Просвіти», «Союзу українців», учнів, письменників, журналістів, викладачів, працівників відділу освіти Косівської РДА та райметодкабінету, бібліотекарів, представників влади на презентації книжки «Причинки до історії освіти на Косівщині», що побачила світ у видавництві «Писаний Камінь» до 80-ліття автора.

Модератор заходу — Аделя Григоруку. Василь Курищук був учителем, заступником директора, директором Яблунівської середньої школи, міжшкільного навчально-виробничого комбінату, завідувачем районного відділу освіти, засновником газети «Живиця», районного «Освітнянського вісника», газети «Рідне слово» РО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, редактором на громадських засадах видавництва «Писаний Камінь». Заслужений учитель України, лауреат премії імені Марійки Підгірянки, Ігоря Пелипейка, краєзнавець, публіцист, член Національної спілки краєзнавців України, автор 14 книг, численних публікацій у газетах та журналах. За книжку

Генетичний маркер

Скажу відверто: коли довідався, що Тарас Цимбалюк виконуватиме головну роль у фільмі “Чорний ворон” за мотивами відомого роману Василя Шкляра “Залишенець”, то був дещо розчарований. Для мене він був молодим актором сучасного покоління з його поверховим і дещо легким сприйняттям на-вколишнього світу, хоча в його фільмографії більше 70 робіт. Коли ж переглянув фільм, то свою думку поміняв на протилежну. Сьогодні реакція і відгуки кінокритиків, широкого глядацького загалу засвідчують, що вибір головного режисера стрічки Тараса Ткаченка, який зупинився на Цимбалюкові, був надзвичайно вдалим. У розмові з Тарасом мене цікавила не стільки закулісна майстерня актора і всієї знімальної групи “Чорного ворона”, скільки витоки і формування характеру самого актора, що допомогло йому блискуче зіграти цю роль.

— Тарасе, а чи знаєш, що твоє прізвище належить до великого давнього козацького роду? Один із його представників згадується в народних переказах Волині, де сотник козацького війська Цимбалюк брав участь у Берестецькій битві і був порубаний поляками. Після кривавої битви його підібрали місцеві селяни і виходили. Не менш героїчні сторінки в історію роду внесли Цимбалюки на Брацлавщині, нині це частина Вінницької області, звідки родом твій батько. У той самий час, коли піднявся на боротьбу з московськими окупантами Холодний Яр на Черкащині, отаман Матвій Цимбалюк очолює боротьбу з ворогом на Брацлавщині (нині це Тульчинський район). Чи знав ти про це, готуючись до ролі Чорного ворона? Бо, як стверджують генеалоги, прізвище — генетичний маркер людини...

— Чесно кажучи — не знав. Я народився у вчительській родині в давньому козацькому містечку Корсунь. Тато — філолог, але дуже любить історію. Це захоплення від нього перейшло і до мене. В дитинстві він розповідав про повість Кашенка “Під Корсунем” — а потім я і сам прочитав про козака Цимбалюка, який допоміг заманити польське військо в пастку, де його вщент знищили козаки. Цимбалюк ціною власного життя забезпечив Хмельницькому перемогу. Але це ж художній твір, хоча, можливо, і ґрунтується на реальних іменах і фактах.

Мій дідусь воював у Другій світовій, був нагороджений багатьма бойовими нагородами. Тато, досліджуючи українську історію, про всіх наших героїв часів визвольних змагань мені розповідав. І про пізніших борців за незалежність України, зокрема про Чорновола. Вперше я про нього почув, коли мені було, напевно, років вісім. І як мені відомо, всі Цимбалюки, які були навколо мене, завжди були з гонором, тобто поняття честі ставили понад усе. Тож я думаю, що моє оточення, розповіді старших безперечно зіграли свою роль у формуванні мого світогляду. В дитинстві тато часто мені казав: Бетмани, різні там супермени зараз тобі дуже цікаві, але в українців були свої, справжні, а не вигадані герої. Наприклад, Іван Чорноус, який сам міг знищити купу чекістів величезними руками чи шаблею. Суперменів вигадано на потребу торгового ринку, а про наших справжніх героїв ніхто нічого не знає. Нам є ким пишатися, на відміну від наших споконвічних ворогів. Молодь мусить вчитися любити свою землю так, як любили і захищали її Іван Богун, холодноярці, герої Крут, нинішні учасники російсько-української війни і тисячі інших відомих і ще не відомих наших героїв.

— Що стало визначальним у твоєму професійному виборі? Бо ж, наскільки знаю, в твоїй родині служителів Мельпомени до тебе не було?

— У школі я був хорошистом. Як, напевно, переважна більшість юнаків у моєму віці, любив історію, багато читав. Кілька разів читав-перечитував, наприклад, ту ж таки “Війну і мир”. А в цей час

мої однолітки на вулиці ганяли у футбол, хоча сам був не без того, щоб погуляти. Нині я задоволений, що в моєму житті саме так все склалося. Пригадую, в десятому класі я переміг на олімпіаді з географії. Коли вже був в одинадцятому, тато каже: може, спробуєш пов’язати своє майбутнє з туризмом, географією? Так я опинився в педуніверситеті імені Драгоманова, де готували зокрема фахівців з міжнародного туризму. Я вже був студентом цього вишу, але за пару тижнів до 1 вересня признався татові, що хотів би спробувати себе в акторській сфері. Це прийшло якось спонтанно.

— Як то — ні з того ні з цього?

— Свого часу я грав у шкільному КВК — клубі веселих і кмітливих. Саме дійство на сцені, перевтілення, пошуки свого образу, передягання, міміка, жести, діалоги, вплив на глядача подобалися і захоплювали мене. З цього приводу я ділився враженнями і думками з татом, мамою, але для Корсуня, для нашого соціуму, для нашого сприйняття професії це був такий собі сюр. Батьки, які завжди були дуже чутливими до мого вибору, моїх думок, розуміли, що професія актора дуже ризикована і непевна. Згадайте ситуацію в країні в кінці 1990-х і на початку 2000-х, коли за Кучми почався розвал, розграбування усієї країни! Для невеликих українських містечок як Корсунь (що вже говорити про села) цей період став катастрофою. Коли я ріс, моїм батькам-учителям тривалий час взагалі зарплату не платили. Пригадую, коли був у восьмому класі, з ними розраховувалися натурою — продукцією місцевого консервного заводу: маринованими огірками, помідорами. Тому я змалку цінував кожен копійку, яку заробляли батьки, і ніколи собі не міг дозволити зайвого. Щоб вижити, треба було думати про будь-яку професію, яка б гарантувала надійну, стабільну роботу. А я: хочу стати актором! Це ж сміх якийсь у тих умовах!

Звичайно, мені батьки цього не казали, але я розумів, відчував цей підтекст. Тому сказав татусеві: гаразд, ви вибрали туризм, я вступив, дякую вам за підтримку, але не лежить душа у мене до цієї професії; хочу спробувати себе в театральному, Карпенка-Карого.

Подаю документи, повертаюся додому. Мама в шоці. Через тиждень приїжджаю вступати. А це серпень, уже всі вступили, а я, можна сказати, намагаюся вскочити в потяг, який рушив. І тут осічка: Ви-соцький, завкафедри, мене не бере! Я вже готовий був повернутися в Драгоманова, але тато, поважаючи мою думку, запропонував спробувати в університеті культури. Запізнився і туди, але несподівано запропонували: хочете на контракт? А це 8 тисяч у рік платити! Я — проти, це ж такі гроші для родини! А мама: ні, сину, будеш вчитися там, де ти хочеш. Потім, щоб довести собі, що я гідний бути учнем театрального і вдосконалитися як актор (був тоді на 5 курсі університету культури), вступив на факультет до покійної Валентини Іванівни Зимної і півтора року там провчився.

На той час я вже знімався, у мене була робота і мало вільного часу.

— До того, як потрапити на зйомки “Чорного ворона”, ти знав щось про цей проєкт?

— Взагалі “плюси” збиралися знімати “Чорний ворон” ще десь у 2015-му чи навіть 2014-му. Мали знімати чотири серії, режисером був би Олег Туранський, не Ткаченко. Тато знайшов десь інформацію про наміри, і ми були безмежно раді, що цю історію нарешті буде екранізовано. Але тоді до зйомок так і не приступили, щось десь не залагодилося — на проєкт не виділили гроші. Справа заглухла. Минає якийсь час, і знову почали ширитися слухи, що буде зніматися “Чорний ворон”. І вже повнометражна історія на широкий прокат.

— І тут акторська доля Тараса Цимбалюка нарешті поклада свою долоню на твоє стрижене тім’ячко?

— Якось мені телефонують з команди телесеріалу “Опер за викликом”. Це мильна, звичайно, історія. І пропонують мені три дні зйомок, нічні зміни. А в мене були якраз три дні вихідні. Поставився до пропозиції досить скептично — не дуже хотілося йти на три нічні зміни, до того ж це була не головна роль. Але потім передумав: “Піду, просто підзароблю”.

Там зустрівся з режисером Тарасом Ткаченком. Доти ми не були знайомі. Під час зйомок він якось так оцінює міряв мене поглядом. Десь через тиждень-другий мені зателефонували і запросили прийти на проби на Івана Чорноуса, головну роль у фільмі “Чорний ворон”. Зателефонував татові, сказав: піду на кастинг, а там як Бог дасть, так і буде.

Ось там знову побачив Тараса і зрозумів, чому він тоді на мене так дивився. Він шукав актора на головну роль, шукав образ Івана Чорноуса.

— Після почутого твоя акторська душа розпрямила крила і злетіла в піднебесся?

— Звичайно, радість перемагала почуття відповідальності. Але вже тоді почав усвідомлювати особливість цієї ролі: не можна як попало зняти цей фільм. Не можна зіграти таку сильну духом історію поверхово, не мобілізуючи всього себе, не напружуючи свою душу. Віддача всієї знімальної групи мусила бути максимальною. Тарас Ткаченко це розумів, всі це розуміли. Часи, на тлі яких розгортаються героїчні холодноярські події, були для України неймовірно складні і важкі. Нині, як і сто років тому, вони для нас, українців, знову нелегкі — знову той самий ворог, знову добро зійшлося на прою зі злом. Ось чому історія “Чорного ворона” стала для мене глибоко філософською.

— Як почалася підготовка до ролі?

— Ще раз перечитав Шкляра. Тато порадив прочитати документалістику Горліс-Горського. З’ясувалося, що в Інтернеті багато є історій про ті події, які прадіди передавали своїм онукам. Там розповідається про речі, які не просто зворушують — пронизують тебе наскрізь. Безпосередні учасники чи свідки описували, що насправді відбувалося у тих лісах, як жили повстанці,

як боролися з підступним і безпошадним московським ворогом і його приспівниками. Читав-перечитував і від заглиблення в тему мурахи по шкірі пробігали. А ще постійно говорив про це з татом, дивився на Ютубі документальні історичні фільми, їздив на конюшню вчитися верхової їзди, брав уроки фехтування.

— Тарас якось говорив, що він побачив у тобі інтроверта, що й зіграло вирішальну роль у його виборі...

— Напевно, хороший режисер мусить бути хорошим психологом. Хоча я б не сказав, що я інтроверт. Просто я зрозумів, що від мене хоче режисер. Він одразу сказав, що хоче робити цей персонаж нетиповим для українського екрана. Якщо Чорний ворон щось говорить, то це має бути крилатий вислів, а якщо він щось робить, то це має бути крик душі і в когось відрубана голова. Тобто повинні бути якісь відчайдушні і дуже потрібні кроки, що збудують душу, слова.

— Актор у творенні образу мусить працювати в унісон з режисером. Але у тебе було і своє бачення Чорного ворона?

— Не знаю, Василь Шкляр, напевно, не любить паралелі. Але мені дуже багато для ролі дав не лише художній текст, а й все те, що я побачив і прочитав, особливо Горліс-Горський. Уявити собі ті реальні сцени, коли на очах у дітей зарізають батька і на них брзикає його кров. Я весь був у матеріалі. Коли лунала команда “Стоп!”, до мене підходив Тарас, одягнений як людина ХХІ століття, лиш тоді я виходив з ролі. Коли знімаєшся в історичному кіно, це завжди така телепортация в минуле, що важко повертатися в теперішнє. Дякуючи Богу, в мене це вже четвертий історичний проєкт.

— Як фільм оцінив Василь Шкляр?

— У автора своє бачення екранізованого твору. Спочатку він дуже переживав: мовляв, поріжуть, від того щось втратяться... Йому пояснювали, що це — кіно, а не роман. У будь-якому разі буде адаптація. Через деякий час запанувало порозуміння і з Тарасом Антиповичем, який був сценаристом, і з режисером Тарасом Ткаченком, і з нами, артистами.

— Тарасе, що, на твій погляд, сьогодні бракує вітчизняному історичному кіно?

— Україна має багатющий історичний матеріал. Але в нас, на жаль, кіно продюсерське, гроші виділяють одні, а до знімального майданчика доходить лише третина. Відповідно на 30 відсотків знімається те, що планувалося знімати за 100. Переважну більшість фільмів в Україні знімають саме так. Тому все упирається в людський чинник, і кіно не виняток. Це основна проблема.

Останнім часом в Україні почали робити круті пітчінги, з’являється велика кількість цікавого історичного матеріалу, і все рухається по висхідній. Ще недавно ми робили один фільм за два роки, нині — до 20 фільмів на рік. Це вселяє оптимізм. Але проблема, про яку я сказав, не дає спокою нікому. На всьому хочуть заробити гроші.

Розмову вів
Микола ТАБОРИТ

Богдан ГОРИНЬ

«Україна в смертельній небезпеці, рятуймо націю і державу! Ще є шанс врятувати Україну від капітуляції та розпаду!» — таким є головний меседж автора книжки “Україна в епоху війномиру” Юрія Шербака. Смертельна небезпека полягає в тому, що Україна перебуває під подвійною загрозою — зовнішньою і внутрішньою.

Про те, що Путін готується до чергового нападу на Україну, попереджають і закордонні, і українські політики й аналітики. Хоча путінські авантюри з анексованим Кримом і окупацією частини Донбасу обходяться Росії неймовірно дорого — він орієнтується на війну. Для утримання захоплених територій Росія щомісячно витрачає зі свого бюджету мільярди рублів. Однак Путіна не покидає думка про загарбання України. Його зовсім не тривожить катастрофічний соціальний стан населення Росії (рівень життя 20 мільйонів осіб відповідає усім критеріям жебрака; 50—60% населення — це люди бідні). Йому кортить розширити “необ’ятну”, а тому, наче хижий звір, готується до стрибка.

Одне з питань, порушених у книжці — відмінність психології народів двох країн — Росії й України. Росія — нація з психологією хижака. За словами царського генерала Алексея Куропаткіна — покликання Росії розширювати свої володіння на півночі, півдні, заході й сході, попри великі жертви.

Глибокий аналітик сучасної політичної ситуації у світі Юрій Шербак твердить, що Росія у 2020 році налаштована почати активні військові операції супроти України з будь-якого боку. Сучасний Гітлер — Путін готовий використати проти України крім діючої армії воєнізовані імпершівністичні об’єднання типу “Русского імперского движения” (РИД) і “приватну” воєнну компанію Вагнера, за камуфляжною назвою якої ховається структурний підрозділ ГРУ. Путін поставив своєю метою знищити Україну як націю, її мову, культуру, історичну пам’ять. Він свідомо роздуває антиукраїнську істерію в російському суспільстві, рівень ненависті до України аж зашкалює. Ось програмна настанова одного з керівників “Русского імперского движения” Жучковського: “русским следует понять, что сама Украина и сами украинцы как народ — это исключительно враждебное нам явление, а все враждебное следует уничтожать. Для того, чтобы соединить русский народ, собрать заново и усилить Россию, — Украину и украинцев необходимо уничтожить”.

З тою маячною переключкою погрози одного з лідерів п’ятої колони в Україні Андрія Портнова. Путін активно підтримує й використовує п’яту колону

Подвійна загроза

в Україні, риторика якої мало чим відрізняється від риторики главарів РИД. Їм активно “підспівує” така політична заблуда, як Саакашвілі.

Вірний прислужник горе-президента Віктора Януковича Портнов від 2 квітня 2010-го до кінця лютого 2014-го займав посаду заступника глави Адміністрації президента України та керівника Головного управління з питань судової реформи та судоустрою при президентстві Януковича, коротко (з 24 січня до кінця лютого 2014-го) був навіть першим заступником глави Адміністрації президента України. Під час Євромайдану поставив свою візу на проєкті “законів 16 січня”. Відчуваючи провину за смерть невинно убитих 22 лютого 2014 р., як і Янукович, втік з України. Після перемоги Зеленського на президентських виборах, 19 травня 2019 року повернувся в Україну. 15 січня 2020 року всупереч незаперечним фактам Печерський суд Києва ухвалив рішення, яким визнав, що Андрій Портнов проживав останні 5 років на території України. Такий суд і такі судді можливі лише в тоталітарних, безправних державах.

Повернувшись до Києва, Портнов уявив себе верховним інквізитором, широко розгорнув антимайданну діяльність, виправдовуючи вбивства, скоєні “Беркутом” у 2014 році. Користувачів соціальних мереж обурило його нахабна (в дусі РИД) заява: “Небесна сотня”, добровольці, всі, хто виходив на Майдан і підтримував їх, всі, хто протистояв Росії, стануть злочинцями й терористами. І будуть знищені тут або будуть видані Росії”.

Виникає питання, чому громадськість не реагує на такі погрози, чому мовчить прокуратура? Адже йдеться про зневагу й образи невинно убитих за відстоювання цивілізаційного вибору України, про погрози мільйонам громадян, що підтримують цей вибір. Яка причина такої безкарності? За інформацією, доступною у соціальних мережах, Портнов у тісних стосунках з керівником офісу президента Андрієм Богданом.

Який же вихід у цій затяжній і виснажливій ситуації війномиру? Автор книжки “Україна в епоху війномиру” привертає увагу громадськості до ідей, способів і засобів, здатних зупинити навислу над Українською державою подвійну небезпеку. До пошуків порятунку змушує гіркий досвід української історії.

Від початку ХХ століття й донині гостро стоїть питання набуття Україною національної ідентичності. Стати монолітним національним тілом багатьом народам світу допомагали живильні імпульси націоналізму. На брак національної свідомості в українському народі вказував перший ідеолог українського націоналіз-

му, автор виданої у 1900 р. брошури “Самостійна Україна” Микола Міхновський. “Головна причина нещастя нашої нації, — писав він у далекому 1905 р. — брак націоналізму серед широкого загалу”. Відсутність монолітності Нації у боротьбі з ворогом під час Української революції 1917—1921 рр. призвела до катастрофи — втрати держави. А який стан сьогодні?

Навіть після відновлення 1991 р. державної незалежності Україна не стала таким монолітним національним тілом, як її сусіди — Польща, Угорщина, Чехія, Румунія. На це звернули увагу закордонні політичні й державні діячі. Газета “Лос-Анджелес Таймс” 29 листопада 1994 року опублікувала статтю відомого американського політичного й державного діяча Чарльза Купчана під промовистою назвою “Україні не завадить трошки більше націоналізму”. (Передруковано у бюлетені “Захід: вікно в Україну”, число 66 (135), 7 грудня 1994 року).

На час публікації статті Чарльз Купчан (Charles Kupchan) при президентів Біллі Клінтоні займав у Раді національної безпеки США посаду директора у справах Європи, а перед тим — у Державному департаменті займався плануванням політичного курсу США. Це відома і вагома політична постать, до думок якої варто прислухатися.

Аналізуючи ситуацію в Україні, Купчан пише, що Україна “відчуває кризу національної свідомості” і пояснює такий стан тим, що “кілька століть іноземного гноблення та змішування різних народностей спричинилися до того, що ця держава є надзвичайно розмаїтою і роз’єднаною в етнічному, культурному, релігійному та мовному планах. Але ні Польща, ні Австро-Угорщина не пригноблювали так українську мову та культуру, як це робили росіяни на східних теренах України”, — твердить Капчан і продовжує: “У той час як націоналізм відіграв значну роль у становленні нових держав Східної Європи, давши суспільству відчуття згуртованості, Україна перебуває у значно складнішому становищі — вона мусить наново створювати свою націю та свою державу. Брак національно-державницької свідомості серед широкого загалу, брак єдиного почуття етнічної та культурної спільності — такими є реалії сьогодення України”. На жаль, ці реалії нині мало чим змінилися від того часу, коли ці рядки були написані.

Перейнятий долею України, Капчан наполягає на продовженні санкцій проти Росії: “Ми повинні зберегти ці санкції і посилювати їх, якщо це потрібно для того, щоб знайти дипломатичне рішення”.

Цікавим є той невидимий ланцюг думок, який іде від Міхновського, ОУН, Чарльза Капчана до Юрія Шербака. Проте заявити, що Україні потрібний націоналізм, недостатньо. Існує кілька типів (різновидів) націоналізму. Їх можна об’єднати в два блоки: націоналізм демократичний і націоналізм антидемократичний. До першого блоку належить етнічний націоналізм, демократичний націоналізм, ліберальний націоналізм, — це три споріднені типи націоналізму, між якими більше спільного, ніж відмінного. Не будемо торкатися таких різновидів, як релігійний, цивільний, культурний націоналізм.

До другої групи належать інтегральний націоналізм, експансіоністський націоналізм, паннаціоналізм.

Необхідно зазначити, що Україні з давніми демократичними традиціями національного і суспільного життя не підходить жоден із типів націоналізму, названих у другій групі. Постулати інтегрального націоналізму: єдина ідеологія в державі, єдина партія, на чолі держави — вождь як верховний правитель.

Експансіоністський націоналізм — це найвища форма радикального націоналізму, агресивна сутність якого асоціюється з німецьким націонал-соціалізмом, італійським фашизмом і російським імпершівнізмом. Прихильники експансіоністського націоналізму дотримуються думки, що держава має право на збільшення своїх кордонів за рахунок своїх сусідів. Росія це довела в теорії і на практиці, про що свідчить анексія Криму і окупація частини Донбасу.

Сповідуваний ОУН до 1943 року інтегральний націоналізм з концепцією диктатури єдиної партії на чолі з вождем не міг привабити патріотично налаштованих людей зі Східної України, які на собі відчули диктатуру компартії. Це означало, що перегадані ідеології та політичної програми ОУН(б) був неминучим. Тому основні політичні засади ідеології ОУН, зокрема її тоталітарні постулати були змінені на Третньому Великому Зборі ОУН, який відбувся 5 серпня 1943 р. у Козівському районі Тернопільської області. Було ухвалено історичне рішення (важливе і для нашого часу) про рішучу відмову від інтегрального націоналізму, від будь-якої тоталітарної системи, відкинуто вождизм і монократизм. Заявлено, що Українська держава, за здобуття якої бореться ОУН, матиме демократичний лад. Визнано свободу думки, слова, думки, переконань, віри, світогляду. Збір утвердив своє ставлення до інших національностей. Стверджено право національних меншин плекарти власну національну культуру, задекларовано рівність усіх громадян України незалежно від національності у всіх державних правах і обов’язках, за право на працю, заробіток і відпочинок.

Ухвала цих надзвичайно важливих постанов на III Зборі ОУН має безпосередній стосунок до нашого часу, тому матеріали цього історичного Збору необхідно перевидати, щоб проілюструвати еволюцію програмних засад ОУН, відмову від інтегрального націоналізму і перехід на засади націоналізму демократичного.

Автор книжки “Україна в епоху війномиру”, враховуючи світовий досвід, пропонує задля згуртування української нації взяти на ідеологічне озброєння саме демократичний націоналізм, запровадити цю ідеологію на державному рівні: “Український демократичний націоналізм, який не вивисше штучно Україну і українців над іншими націями, — пише Юрій Шербак, — а лише проголошує національні і державні пріоритети — такий націоналізм міг би бути рятівним для української держави”.

Саме демократичний націоналізм здатний бути органічною складовою духовної сили України, як був він тою силою під час боротьби Індонезії за незалежність, про що я писав у статті

“Тривога за долю України”, опублікованій у “Слові Просвіти” за 5—11 грудня 2019 року

Ось чому нинішня Росія найбільше боїться росту української національної свідомості, бо націоналізм — це могутня духовна зброя. Коли нею володіє народ, він стає незборимим, бо кожен громадянин стає воїном, озброєним національною ідеєю. На жаль, Україна спізнилася запровадити ідеологію демократичного націоналізму на державному рівні. В нинішніх реаліях цю ідеологію слід поширювати на громадських засадах задля розгортання націоналістичного демократичного руху в усіх регіонах України. Активісти націоналістичного руху мали б налагодити контакти зі школами, гімназіями і вищими, щоб допомогти вчителям і викладачам виховувати патріотичне молоде покоління, для якого Україна була б понад усе. Такі покоління виховує кожна нація, дбаючи про своє майбутнє. Характерний приклад — Польща, де польський націоналізм (хоч це не афішувалося) завжди був панівною ідеологією, прищеплювався все новим і новим поколінням.

Найбільшою історичною подією нашого часу став би Великий об’єднавчий З’їзд усіх представників націоналістичних партій і об’єднань, прийняття ними спільної програми й обрання спільного керівництва. Чи здатні на такий історичний подвиг просякнуті егоцентризмом нинішні лідери націоналістичних партій, — покаже час. З прикриттю доводиться констатувати, що чимало керівників навіть кількісно невеликих націоналістичних організацій власні амбіції лідера ставлять вище від об’єднання сил перед обличчям смертельної небезпеки для України.

Щоб не бути поглинутою Росією, Україна мусить бути спроможною не лише оборонятися, а й здатною завдати агресору удар, який би знеохотив його зазіхання на нашу територію. Для цього є необхідний військово-технічний потенціал. Відмова Росії і США від Договору про ліквідацію ракет малої і середньої дальності дає можливість Україні приступити до серійного випуску крилатих ракет з радіусом дії 1500—2000 км. В Україні наявні фахово підготовлені збройні сили. Не вистачає одного — єдності, згуртованості Нації, тому так часто згадуємо Шевченка: “Побороли б, якби були однак стали”. Тому й мовимо про силу, здатну об’єднати народ.

Українські воїни, до яких народ має найбільшу довіру, впевнений, ще скажуть своє слово у відповідний час. Тепер це свідомі патріоти з державним мисленням, а не лише високого рівня фахівці військової справи. Їхня участь у керівництві державою може стати епохальною сторінкою української історії.

За твердженням автора книжки, “Україна зобов’язана перетворитися в Націю у військовій формі, у мілітаризовану державу, в якій воєнне, оборонне мислення буде пріоритетом, диктуватиме форми організації суспільства. Цього вимагає стан війномиру”.

Окремо слід сказати про ставлення до чинного президента України і його оточення. Відповідно до Конституції України, держава забезпечує рівність громадян, незалежно від етнічного походження і віросповідання. На демократичних виборах переміг громадянин України єврейської національності Володимир Зеленський. Важливо не те, що у його жилах єврейська кров, на чому він наголошує у своїх інтерв’ю, — важливим є виконання ним

обов’язків, покладених на президента Конституцією України.

Зеленський — маріонетка в руках Богдана, Єрмака, Коломойського. Саме це оточення виробляє план дій президента. Відчуваючи свою безпомічність, Зеленський обкладає себе кадрами вірного служителя Москви Януковича, не задумуючись над тим, до яких наслідків призвело правління горе-президента під диктовку Москви. На основі інформації, доступної в соціальних мережах, Зеленський повертає до влади одного за одним чиновників з оточення Януковича. Чимало з них близькі до теперішнього керівника Офісу президента Андрія Богдана, — з ними його поєднує досвід спільної праці.

Серед призначених на посади вихідців з “гнізда” Януковича екстериторіальний консул від України в Барселоні Олександр Хрипунов. Мова не про його фахову підготовку (вона не викликає застережень), йдеться про ставлення до українського народу, його боротьби за цивілізаційний вибір.

Перебуваючи з липня 2011 року на посаді Генерального консула України в Барселоні, Хрипунов, демонструючи свої національні симпатії, підтримував контакти не з українською, а з російською спільнотою в Барселоні. Посібник Януковича нагло назвав ухвалені Верховною Радою України 16 січня 2014 р. антиконституційні диктаторські закони “законами європейського зразка”.

Під час розстрілів невинних людей на Майдані гідності Хрипунов цинічно заявив, що у “безпорядках” в Україні винна опозиція, “ультранационалісти з нацистською символікою”. Такого зневажливого ставлення до людей, які протестували проти злочинної влади, не могла деставити українська громада в Барселоні, домігшись своїми протестами на площі й письмовими зверненнями на адресу Києва відставки московського прислужника. Тепер президент Зеленський призначив його позаштатним радником голови Офісу Андрія Богдана.

Виконуюча обов’язки керівника ДБР Ірина Венедиктова обставляє себе людьми, готовими реанімувати стан речей при горезвісному Януковичу. Її заступником став колишній адвокат Януковича Бабіков, з яким вона працювала в Харкові. Нова очільниця ДБР намагається нав’язати суспільству думку, що у війні на Донбасі винна не Росія, а Україна.

Колишня перша заступниця міністра юстиції України Інна Ємельянова після посад, які займала в Харкові і Києві, була заступником міністра юстиції України за часів Януковича, призначена Зеленським у групу з реформування судової системи. Це лише окремі імена зі списку повернутих до влади чиновників, на яких опирався режим Януковича. Хіба це

не доказ сприяння реваншу антиукраїнських сил, натхнених успіхами інквізитора Портнова?

Викликає тривогу тиск на чинного президента України окремими єврейськими релігійними організаціями, вимоги яких готовий виконувати Зеленський, не задумуючись над тим, які настрої це посіє серед українського народу. На тлі складних політичних, економічних і культурних проблем України, в час, коли над Україною продовжує висіти дамоклів меч російської загрози, заява Зеленського про будівництво “Маленького Єрусалиму” в Умані викликає занепокоєння втручанням президента в ті питання, які виходять за рамки його повноважень, оскільки посадові обов’язки президента чітко виписані у Конституції.

На заклик засновника і голо-

ви Ортодоксальної єврейської торговельної палати Дуві Гоніка до президента України допомогти у відродженні міста Умані як одного з найбільших єврейських духовних центрів, сприяти побудові єврейського меморіального комплексу, синагоги місткістю 30(!) тис. осіб, — Зеленський відповів в інтерв’ю, яке він дав 19 січня ізраїльській англомовній онлайн-газеті The Times of Israel (перекладено Українформом на українську мову). У цьому інтерв’ю президент України Володимир Зеленський, зробивши наголос “І ви знаєте, що в мене єврейська кров. І я президент”, сказав: “По-перше, ми вшановуємо пам’ять жертв Голокосту. По-друге, цього року ми розпочинаємо будівництво меморіалу в Бабиному Яру. Третє — у нас є проєкт в Умані, куди, як ви знаєте, багато євреїв з усього світу приїжджають, щоб віддати шану видатним євреям: у цьому місті ми починаємо будувати “Маленький Єрусалим”. Тож ми вирішили побудувати історичний музей, створити великий парк та реконструювати синагогу. Ми хочемо зробити автентичне маленьке містечко. Ми придумали назву “Маленький Єрусалим” як ідею, щоб зробити її дуже автентичною, дуже професійно”.

Після такої заяви будь-які коментарі зайві.

Заслугує критичної оцінки недолугість зовнішньої політики Зеленського.

Має рацію автор, що не слід надіятися у вирішенні питання анексованого Криму й частини окупованого Донбасу на продажні держави Європи — Німеччину й Францію. Як поводить ся канцлер Німеччини Меркель, яскраво свідчать сказані нею слова Путіну про необхідність добудови (всупереч накладенню США санкцій) “Північного потоку-2”. Викликає обурення заява в Ізраїлі президента Франції Макрона, що він цілком погоджується з усім, що говорив під час виступу його “друг” (!?) Путін.

Зеленському треба зрозуміти, що не слід надіятися на малонадійних учасників переговорів у форматі нормандської четвірки, і що не до Оману (держави, яка не має у світі авторитету) слід їхати, а повсякденно зміцнювати відносини з вірним союзником — Українською державою США — найбільшою світовою потугою в світі. Хоч би як намагався ЄС довести свою силу, порівняно зі США Європа має вигляд карлика. Щоб переконатися в цьому, достатньо порівняти військові бюджети на 2020 рік. Військовий бюджет Франції — 44,3 млрд доларів, Німеччини — 35,8 млрд доларів, а всіх країн ЄС разом військовий бюджет — 219 млрд доларів, тоді як президент США Трамп підписав оборонний бюджет США на 2020 рік у сумі 738 млрд доларів. Порівняймо

цю вражаючу суму з бюджетом Росії — 51,8 млрд дол., тоді як військовий бюджет на 2020 рік порівняно невеликою по території Японії — 240 млрд доларів перевищив воєнний бюджет великого Китаю 233 млрд дол. (порівняно з попереднім роком Китай збільшив видатки на оборону). На цьому тлі про військовий бюджет України в доларах соромно говорити, — він краще звучить у національній валюті — 240 млрд грн.

Отже ситуація в Україні складна, якщо не сказати катастрофічна. Провал в економіці, провал у галузі зовнішньої політики, провал кадрової політики й політики в галузі культури. Некомпетентні заяви Зеленського про необхідність перейменування вулиць і осудження встановлення пам’ятників видатним діячам української історії викликають запитання “Камо грядеши, Україно?”.

Під час виборчої кампанії Зеленський на критику його політичної неосвідченості майбутній президент України заявив: “Якщо відчуваю, що не справляюся з обов’язками президента, піду у відставку”. Настав час нагадати президенту Зеленському його обіцянку. Тим паче, що відповідна петиція, розміщена громадянськими діячами на сайті Офісу президента за кілька годин набрала необхідну кількість підписів.

«Що ви думаєте про Україну?»

Виступ на обговоренні книжки Юрія Щербака “Україна в епоху війномиру”

Шановне товариство! Вважаю, нам треба сьогодні ще раз подякувати Юрієві Щербаку за книжку “Україна в епоху війномиру”, що її в першому нашому обговоренні я назвав “Новою Біблією нашого народу”.

Юрій Щербак показав нам видатних американських політиків, твори яких він не тільки читав, але, будучи послом України у США, мав нагоду розмовляти з ними. Певна річ, він ставив кожному з них одне питання: “Що ви думаєте про Україну?” Всі вони схарактеризували Україну як пригноблену Московією європейську націю, яка бореться за свою державність і свободу. Всі вони сказали, що царська і комуністична Росія ненавиділа Україну найбільше з усіх поневолених нею народів. Чому? А тому, що мета російської імперії — підпорядкувати собі Польщу та інші країни Центральної Європи — не може бути виконана доти, доки не зникне Україна з дороги російських армій, спрямованих на завоювання всього, ворожого до Росії, Заходу”. Мрія Росії про розширення своєї влади від Тихого до Атлантичного океану не може бути здійснена, доки Україна не буде знищена, як і її мова й держава.

Боротьба Росії проти України тривала століттями і досі триває. Моєму поколінню пощастило. Ми створили Народний Рух України, тобто обставини, коли вже жодна сила не здатна була зупинити проголошення самостійної України. Але Рух розвалився, бо його утворили письменники, а дисиденти, що вважали себе справжніми вождями України й безперечно мали право бути ними, не здатні були об’єднатися. Ми нація, яка сама себе знищує своїми внутрішніми примітивними чварами.

Мені довелося стояти на колінах перед Левком Лук’яненком і В’ячеславом Чорноволом на сотисячному мітингу в Тернополі, і просити їх уступити один одному місце на президентських виборах. “Не діліть народу нашого, дайте йому можливість голосувати, але тільки за одного з вас двох. Той, хто помре з вас, даючи право іншому бути президентом України, житиме у віках, як справжній патріот!” Так я кричав — не послушали, програли обидва. Президентом став Леонід Кравчук...

Не без допомоги Росії президентом України стає Янукович, який наказує розстріляти Небесну Сотню і просить Путіна вислати в Україну російську армію, щоб його, Януковича, врятувати від повсталого українського на-

роду. Путін прислав “зелених чоловічків” до Криму, щоб захопити півострів — і це їм вдалося, бо справжнього збройного опору вони там не зустріли. Постаралась Ю. Тимошенко, агітуючи наших генералів не стріляти в росіян.

Наш теперішній уряд намагається не те, щоб забути злочин Януковича, але навіть виправдати його хоче. А нашому президентові Зеленському, щоб йому повірила українська нація, належить ще усвідомити, що наш народ ніколи не згодиться з капітуляцією перед Путіним.

А в нашому парламенті зникло слово правди. Партія “Слуга народу” стежить тільки за тим, щоб мовчки проголосувати за сформульовані рішення головою Верховної Ради, нашим земляком з Бердичева паном Разумковим. А хто ті рішення остаточно редагує? Президент чи його радники, неприховані, відверті прихильники путінської Росії?

Після того, як пан Зеленський запевнив Україну, що стрілянина на сході зникне з перших же днів нового 2020 р., хто, як не він, має відповідати за вбитих уже в січні московськими військами наших воїнів?

У нашому парламенті є три демократичні фракції: “Європейська солідарність”, “Голос” і “Батьківщина”, але згоди міцної між ними нема. На жаль, у парламенті нема і наших державників Тягнибока, Кошулинського, Ілленка, а чому нема? А тому, що їм не вистачило мудрості приєднатися до Петра Порошенка, коли його армія в Києві, на параді заспівала гімн Організації Українських Націоналістів.

І тут нам знов треба подякувати Юрієві Щербаку за те, що він справедливо назвав український націоналізм демократичним настроєм нашого європейського народу, що віками обороняв, обороняє та оборонятиме нашу державність і свободу.

Я вдячний Володимирові Василенку, світового визнання юристові, за те, що він запропонував нам у теперішні заплутані часи звернутися за порадою до нашого і європейського світоча Івана Франка. Нам треба наново читати, обговорювати в громадах усіх наших міст і селищ твори Мойсея України. Нам треба відчувати глибокий сором за те, що досі не збудували в Києві гідний пам’ятник Іванові Франку так, начебто навіки послушали Леніна, що ненавидів і вчив ненавидіти нашого найвидатнішого державника і пророка.

Дмитро ПАВЛИЧКО

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

У нашому розрідженому інтелектуальному просторі, в контексті тотальної розсвареності національно-патріотичних сил, посеред кипіння плазми зла, котра нищить моральну природу суспільства, аніде не чуто запитань чи ідей, якою ж буде Україна — і чи вона буде? — через двадцять, сорок років? Ми втікаємо від цих питань, як собака від мух. А нині натхненно все робиться для того, щоб її знищити. Ми впевнено виходимо на суїцидальну пряму. Зізнаймося в цьому.

Засторога для безголових оптимістів

Якщо в світі маємо небувалий вибух прогностичної, футурологічної, політологічної, геостратегічної літератури, то наші доморощені політологи (так здебільшого себе називають політехнологи, що працюють іміджмейкерами партій і партійок) в основному змагаються між собою в тому, хто більше наверхає компліментів тій чи тій кліці, гордо поименованій партією.

Мене давно цікавлять психо-

логія влади, її технології в зомбуванні мас, тривожить наше завтра і позавтра. Я читаю “Володаря” Маккіавеллі й “Владу” Рассела, “Метаморфози влади” Тоффлера, “Світовий порядок” Кіссінджера, “Велику шахівницю” Бжезінського, “Кінець історії” Фукуями. І я маю можливість зіставляти рівень інтелектуальної напруги та осяяння й пророцтва цих бестселерів із книжкою Юрія Щербака “Україна в епоху війно-

миру”. Це книжка з тієї ж “високої поліції”. І це справді єдина книжка такого роду, котра з’явилася в Україні за всі роки Незалежності. Ясна річ, вона — не для всіх. Важко уявити, щоб якісь богдани, брагари, богуцькі (продовжуй, читачу, цей перелік...) розгорнули її. А якби й розгорнули, то хоч би щось із неї зрозуміли. Для того, щоб ця лектура була доступна індивіду, він повинен мати хоч трохи інтелекту й знан-

ня реальних світових проблем. І щоб у нього був справді український погляд на світ.

Щербак сам-один пише такі книжки. Ось цей ряд: “Україна: виклик і вибір”, “Україна в зоні турбулентності”, “Україна в епіцентрі світового шторму”. І ось — підсумок. Саме ця книжка. В ній, як зрозумів читач, не тільки про війномир.

Ця книжка — подія нашого дня. Засторога для безголових оптимістів. Категоричний імператив для тих, хто ще не втратив здатність думати.

Вадим КРИЩЕНКО. 3 поетичного зошита

На хвилі сьогодення

Кажуть впевнено “так” і клянуться
всім сущим,
Але “так” трансформується мовчки
на “ні”.

І оце лицемірство ганьбить наші душі,
Бо горять обіцянки в пекельнім вогні.

Тут пусте каяття і не треба пробачень,
Треба тільки одне — не служити ганьбі,
Треба правду відчуть і усюди побачить,
Щоб утвердить її у самому собі.

Роздум на актуальну тему

Вкраїнці, вчимося у інших,
Як нам родинність зберегти
І не ганьбить, а словом тішити
Тих, хто нам сестри і брати.

Завчімо мудрості цитати —
Вони пророчі — не німі.
Не буде світ нас поважати —
Як не шануємось самі.

Нас мучать різні переляки,
Ми нерозбірливі без меж...
Слід приклад брати із поляків,
З литовців і євреїв теж.

Відкиньмо сварки й негаразди —
Їх позбуватися вже слід.
Не забуваймо слів Тараса
Про наш козацький славний рід.

Над кожним вчинком треба думать,
Не обзивати ближніх так:
— Ти недолугий, повний дурень,
Нікчема, телепень, лайдак.

На свого ллем помийне слово,
Свого не витягнем з біди...
І так, зі зла чи випадково,
Лишаєм бридкості сліди.

Нам слід по-іншому чинити,
Щоб вкарбувалось на віки:
Ми України горді діти —
Творці, звитяжці, козаки.

Хоча москаль налив багато
Ганьби з помийниці розмов:
— Бач, в їхню недолугу хату
Ще жоден Нобель не прийшов.

Брехня! — не вижать, не сполоти...
Нам зрозуміла суть хули:
Століття наші всі чесноти
Під іншим іменем були.

Ми вмільці всякої роботи,
У мріях — чується політ.
Нам є що показати, щоб рота
Здивовано роззявив світ.

А щоб пашіли наші душі,
Тулились до нових ідей, —
Єднай, Вкраїно, власну мужність
Із гідністю своїх дітей.

Нам треба вірить Україні

Живем на протягах епохи:
То звідси дує, то — відтіль.
Хоча закашлялись ми трохи,
Та віримо — здолаєм біль.

Неначе боремось багато
З чуттям своєї правоти.
Але чомусь вкраїнську хату
Не може лихо обійти.

“Не те” — іде за нами слідом,
І вірить в казочки народ.
Ой, не щастить нам на сусіда
Й на наших кривих верховод.

Із виду ми неначе гожі,
Але хиткі життя мости...
Слова “уміємо” і “можем”
Нам ще потрібно довести.

Хай нас гуртує єдність шира,
Що стяг соборності несе,
Бо тільки сила, тільки віра
Нас оборонить і спасе.

Хоч негараздів досить нині,
Та мовлю, щоб не чулась дрож:
Нам треба вірить Україні
І в себе вірити також!

Життєві віхи

Дописаний вірш

Ще тільки двадцять...
Все життя попереду,
В очах блищить весняний промінець.
Весняний день погнав дитинства череду,
А вечір пісню склав для двох сердець.

Приїхали до тридцяти... Ще весело —
Не хочеться те бачить, що здала...
Життя вперед гребе завзято веслами,
На руки тату проситься маля.

А ось і сорок тихо в двері стукає:
Відкрию двері — зачиняється гріх.
Обрамлена і кольорами, й звуками
Пора здобутків та земних утіх.

Вже п'ять десятиків — яблука обпечені,
Якісь кисліші начебто на смак.
В мого життя оптимістичне речення
Чомусь закралось слово це — “однак”.

Ой, шістдесят...
Пронеслося, промчалось.
Сльоза засліпить, серце запече...
З надіями вже треба нам прощатися
І втому літ покласти на плече.

Невже це сімдесят? Таки причапало.
І постає кривий питальний знак
За втіхами, здобутками, печалами.
А далі що? А далі що і як?

Вісімдесят... О Господи, не віряться.
Невже й вони зіграли у дуду?
Я мав би відлетіти уже за вирії,
А я іду. Ще по землі іду!

Суб'єктивна філософія

Комуся слова ці недоречні...
І все ж думок послухай дзвін.
Є “статус-кво”. Він суперечить
Логічному закону змін.

Відкиньмо трафарети стерті,
Оновлення відчуймо твердь.
Тому й кажу вам, що безсмертя
У чомусь гірше, аніж смерть.

Все повторяється

Все повторяється на світі —
І первоцвіт, і падолист,
І тепле сонце у зеніті,
І осені багрянний хист.

Ми вже відбудем... Будуть інші,
Та навесні — сад зацвіте,
І місяць у вечірній тиші
Розсипле саяво золоте.

Все йде по замкнутому колу —
Чи ти ще є, чи вже нема...
Не поміняються ніколи
Місцями літо і зима.

Знов ніч із зоряним малюнком
Зустріне двох, що обнялись.
І знов повторяться цілунки —
Такі жаркі, як в нас колись.

Сміється радість, туга — плаче,
Чекання — добру вість несе...
Все повторяється неначе.
Та придивімося... Не все!

Зимові недоречності

Так не було... Стоїть зима без снігу.
Подібного не можу пригадати.
Воно — до смутку, чи воно — до сміху,
Чи це напасть, чи Божа благодать?

Вже поле просить снігову покрову,
І очі також прагнуть чистоти.
Та ляпотить осіння мряка знову —
І не минуть її, не обійти.

У холодах не бачу я утіху,
Завжди обходив льодянисту гладь...

І все ж моя душа чекає снігу,
Щоб краєвид осінній помінять.

Сховалось недоречностей чимало...
Одну з тривог вам передать хотів:
Не хочу, щоб зима весну прогнала
Із безрезневих довгожданих днів.

Не гаймо час

А час біжить і щось кричить —
Згубилась днів підкова...
Чого ж моє перо мовчить? —
Відвикнуло від слова.

Чого ж ти ждеш? Збави, затам,
Лишившись наодинці:
Хто гає час, того життя
Розмазує по стінці.

Та душі зачинились

Село. Дитинство. На штанятах — лата.
Хлібця хотілось... Та нема ніде...
Але не зачинялась наша хата.
І не боялись — хтось сюди зайде.

Відкриті двері і відкриті душі —
Заходь, коли втомивсь, а чи промок...
Сьогодні ніби є вже хліб насущний,
Та душі — зачинились на замок.

Сумнів

Поезію люблю, де грає
На флейті дзвонкове слівце.
Пишу, пишу... Але не знаю:
Для кого це, для чого це?

Буває, і вночі не спиться,
У рифму стеляться рядки...
Та, запилившись на полицях,
Лежать поезії книжки.

Люблю, коли запахне слово, —
Ним в пісні трепетно озвусь...
Та сумнів наплива раптово:
Чи це цікаво вже комусь?

Люблю поезію, де звуки
Поєднані в мистецький сплав...
Та чи потрібно буде внукам
Те, що створив, що написав?

Звучить поезія й не хоче
Іти за мовчазну межу.
Хоч сумнів дивиться ув очі,
Та я пишу... Сиджу й пишу.

Осіннє зізнання коханій

Коли ти поруч — забуваю я,
Що в сивину вже заплелось волосся,
Коли ти поруч — усмішка твоя
Мене неначе до небес підносить.

Коли ти поруч — хвиля вітрова
Верта туди, де юності причали.
І знов зринають лоскотні слова,
Які одне одному ми казали.

Коли ти поруч — мов солодший хліб
І все навкруг привітливе і гоже.
Коли ж нема — неначе день осліп.
І холодить любові спільне ложе.

Коли ти поруч — втома відліта
І в десять струн неначе грає радість
Коли ж нема — пекуча пустота
І дивиться в моє віконце старість.

Коли ж ти є — всміхається життя,
Коли ж нема — сум підпозває скраю...
Чому такі полярні відчуття —
Коли ти є й коли тебе немає?

Вузлики на пам'ять

Не дозволю

Я кепкувати не дозволю
Тим, хто свою розносить хить.
Є вірші, писані від болю,
Й читаються — коли болить.

Про безгрішників

Коли діла більш-менш утішні,
Нема часу іти у Храм...
Не вірю я, що є безгрішні.
Взнав по собі — бо грішний сам.

Запам'ятай

Все дозволяє нині час капризний,
Але ти не забудь між диких чвар,
Що торгувать любов'ю до Вітчизни
Гріховно. Бо святе — це не товар!

Візерунки життя

Життя малює фарбою рябою.
Як осягнути візерунки ці?
Ми ніби разом, з'єднані з тобою,
Та душі наші все ж у самоті.

Моє судження

Якась підозра слинить на губі,
Бо самовпевненість виходить з тіні.
Якщо ж ти сумніваєшся в собі —
Тоді, повір, — ти ще не безнадійний.

Драма з драм

Хвилюють нас якісь дрібниці:
Одяг — не те, з'явивсь — не там...
Життя спішить, щоб зупиниться, —
Ось в чому справжня драма з драм.

Чистота

Затам цю істину просту:
Слова теж люблять чистоту.
Брудним словам дай одкоша,
Щоб не соромилась душа.

На смак гірка

Гадаєш — правда тільки медом тішить,
Що в неї тепла і м'яка рука.
По всякому буває... Та найчастіше
Вона колюча і на смак гірка.

Кажу, бо болить

Печалимось і плачемо багато,
Клянемо час, заслинивши губу.
І, оглянувшись на історію, завзято
Своїх утрат спростовуєм ганьбу.

Так, доля наша запеклась у скруті —
Везіння бракувало і снаги.
Були в нас вороги — затяті й люті.
Та часто ми собі — були, як вороги.

Було, було... А нині теж не краще,
Зі всіх боків на нас повзе напасть,
І з кожним днем стає все важче й важче
Нам українства зберігати масть.

Пережили очільників ми різних —
Бог не прислав найкращого з небес,
Щоб Прометеєм був він для Вітчизни,
А не штовхав лиш власний інтерес.

Чого ми досі злякані та бідні
І гордість десь бубухнули в Дніпро,
Гуртом не можемо — західні чи східні, —
Із себе зняти прислужництва тавро?

Щимить душа. Свій біль сховавши в жменю,
Я знов кричу, не закриваю рот:
Щоб хитрий світ не стер твоє імення,
Народе мій, утвердь, що ти народ!

«Вересові меди» Надії Гуменюк

Віктор ПАЛИНСЬКИЙ,
м. Львів

1. Спонтанне при початку

...Одразу, з самого початку читання цієї книжки, впадає в око добірно-природна авторська та виразно індивідуалізована мова героїв. І це настільки очевидно вирізняє роман Надії Гуменюк «Вересові меди» («Клуб сімейного дозвілля», Харків, 2019, 315 с.), що хочеться сказати про це вже, не зволікаючи аж до якихось певних розділів цього есею. А ще письменниця володіє здатністю дуже щільно вибудовувати свою романність, роблячи коштовним кожне слово і водночас інтуїтивно позбуваючись зайвщини та сумнівних викрутасів у своєму літературному промовлянні. «Після трьох діб паркої червневої мови на небі нарешті чисто саянуло... Пругка молочна цівка світла потекла з неї в чорний казан ночі, поступово витискаючи з нього темінь і вчиняючи перший білий заміс, із якого за годину-другу мав зійти погідний літній день». Таке відчуття, що читачеві відкрилося не лише нове видиво, але й якийсь небесний вектор, досі в житті не помічений ним. «...Тонка вібрація звуків раз по раз сколихувала густу сутінь і передавала крізь неї сигнали тривоги вище, вище, вище, аж туди, де вже бліднув круглий овид місяця й ледь-ледь рум'явився обрій». «Вересові меди» впливають у душу, аби дбати про твою насолоду. Читальнику і художнику (в найширшому поняттєвому діапазоні). Бо кожний з нас засадничо є і першим, і другим. Тому рефлексійно, стверджую, реагуємо на подібні тексти. Надія Гуменюк, напевно, знається на медах з вересу.

2. Думаєш?.. (самозапитання)

«Аж... Ні, не те що вона зовсім не любила такі місячні ночі. Тільки тривожно їй якось такої пори, сама не знає чого, але тривожно — млість у грудях розливається, дивна туга вселенська серце тисне, жаль хапає за чимось, так і не розгаданим, не досягнутим, не спійманим, не випитим до дна, а то й навіть не пригубленим. І ще цей нез'ясовний, якийсь аж містичний острах, який завжди навіває повня. ...Здалося, що аж із Димчиного хутора вересовий куш світиться». Циту, звісно, не випадково. Письменниця, за всієї чіткості та послідовності сюжетної лінії, все ж насамперед намагалься витворити певне ментальне середовище для своїх персонажів; поєднує їх зв'язками видимими-невидимими; вишукує можливості проявитись саме у своїй неповторності; характери особливі, колоритні, що називається вишукані авторкою. Звичайні люди, як ось Димка Калапуша, Димка (таке прозвисько у селі Туричах їй дали), — а її харизми вистачило б і для столичної театральної прими. Власне, лише вона й знала рецепт вересового меду. Та чи загадка тут лише у тому медові?.. Напевне, вона просто знала?.. І цього вистачило на цілі покоління!.. Бо відунка...

...Видається мені, що авторка неквапом придивляється до своїх героїв так, наче хоче знайти серед них і саму себе. Але іншу, досконалішу, проникливішу... З містичним баченням невидимого. Можливо, саме тому і побутово-етнографічне в книжці ні-ні й саяне спалахом справжньої непроминальної космічності людства. «Дивні створіння — люди? ...їхні земні життя». ...Тут зауважу лише, що художні відкриття — найкоштовніші. Впевнений.

3. Що скажеш?.. Тут?.. (Собі)

Чималенько у романі важить і дискурс пам'яті. Навряд чи письменниця десь окремішньо цілком по черпнула з наукової, іншої літератури, скажімо, елементи сільського весілля або святкових дійств та багатьох сільських перепетій, присмачуючи їх лоскитливими автентичними емоціями, вибуховим гумором, чимось патріархально-ностальгійним. Одчайдушні герої не просто, наче актори, творять барвисті картини, а живуть самісним жвавим життям (ця алітерація зумисне усвідомлюється мною), наповнюючи неперепинною енергією щось таке дороге і бентежливе, але уже майже забуте, можливо, — із самих закутків пам'яті роду. Як ось на обійсті Ясницьких, де «хата ходором ходить». Пишеться Гуменюк (легкість і чутливість пера) — добре сприймається читальником. ...І саме таких «мізансцен» — доволі. Надаються й для перелічування...

4. Догодити собі...

...Є у романному тексті Н. Гуменюк і такі «віконця»: «А дивна жінка в солом'яному капелюшку ще кілька ночей снілася їй, а потім стала забуватися, ніби за серпанком сховалася». Як-що сприймати ці «мініатюри» безвідносно, то вони такі пе-

реходять в якісь сюрреалістичні видіння зі своїм колоритом неповторності та зміненосвідомісним способом існування. Видають в особистості авторки схильність до постійного експерименту розширення стилістичних можливостей себе іншої. Це — пошук, безумовно цікавий для читальника, є не випадковим й з'ясовно висновується з розділу в розділ, а їх три: «Солодкий

мед мрійності», «Терпкий мед ніжності», «Солоний мед самотності». Тож нечасто схилившись до однозначних дефініцій, а тим паче у цьому випадку, не визнавав би текст, скажімо, якимось конкретним способом художнього світосприйняття. Радше, — це багатоголосся, привабливе, саме, своєго поліфонічності, вибагливою образністю, що подекуди межує з поетичною. Спробами усе осягнути та відчутти.

5. Слово про слово

...З найголовнішого. Міркую собі, що роман «Вересові меди» Надії Гуменюк є справжньою знахідкою для академічних лексикографів. Письменниця вільно, розкуто, стильово працює зі словом, залучаючи діалектні, усно-говіркові, сленгові лексеми; слова та синтаксичні конструкції з архаїчних та історичних, по суті, невичерпних мовних фондів. Робить це легко, здавалося б, заввиграшки. Хоча відчуваю за цим добрячу одверту письменницьку працю. Часто їй доводиться пояснювати рідкоживану лексику, виносячи її, як це прийнято. Завдяки чому книжники-гурмани навіть у Харкові спонтанно сприймуть і приймуть такі слововиповнені поняття, як «куфер», «жиполити», «бакун», «лідавий», «маринарка», «ровер», «годзікало», «оцибенський», «мисник», «солтис», «сабаніти», «гандж», «друбняк», «боцюн», «поплава», «бинда», «дзига», «сидухи», «цимус»... Цей ряд насправді може бути дуже довгим. Хоча у північно-західних регіонах, частина цього «словника» і сьогодні — в мовленнєвому активі.

...Кортить щось таке з місцевого говору персонажів привести. Не кінце аж так вибірково; звичне для роману: «Дубенюки, мамі твєї, значиться, родина, на хуторі, он там під лісом, жили. Теперка на ному твоя тітка Хотинка — з Андрієм і з двома меншими їхніми кремпалями. Хутора того война не зачепила, то все так і зосталося на місці. ...Після війни люди взялися далі хати ставити, от ву-

лиця й вишнурувалась в поле, така рівненька, як бинда».

І в цьому — терпкий мед. А, можливо, — й передусім. Слово ж...

6. Дешо з життєпису

У січні 1950 року Надія Гуменюк народилася. В селі Онацьківці на Хмельниччині.

Згодом закінчила середню школу, педучилище у Хмельницькому. І ще за якийсь час — подолала журналістику в Львівському державному університеті імені Івана Франка.

Довгий період була на журналістській роботі, зокрема і у Волинській обласній газеті «Віче».

Мешкає у Луцьку.

Зараз — на творчій роботі як прозаїк, поетка та публіцистка (написала та видала близько чотирьох десятків книжок).

Надія Гуменюк (Лис) є лавреаткою престижних літературних премій та конкурсів. Свідомо не розписую цю довгу низку визнань, розраховуючи на те, що ретельний читач обов'язково загляне у численні «мережеві» джерела та без особливих зусиль втамує свою допитливість. Згадаю лише, що є володаркою Гран-прі Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова» власне за роман «Вересові меди».

7. В естетичній самотності

...Пейзаж у Гуменюк якраз — той нечастий випадок, коли «картинка», а чи «картина» не відтінює або обрамлює дію, навіть психологічно поглиблює її, а є повносправним персонажем роману, який доповнює та розвиває справжнє дійство; насичує його колоритом і, що очевидно, мотивує інших героїв до глибинних, майже не збагнених почувань і переживань, по-особливому промовляє. Залучаючи візуальний образ і ще щось... — нависаючо-нефіксоване. Певне, саме тому так забалося мені процитувати негомінкий саппочаток розділу «Солоний мед самотності» (нагадаю, це третій розділ роману). «Заметіль така, що світу білого не видно. Здається, будинок, підхоплений стихією, відірвався від підмурівка і, мов загублений у часі космічний корабель, кружляє десь поміж небом та землею. Бо за вікном ні будівель, ні доро-

ги, ні людей, лише срібні зблиски снігу та протяжне завивання вітру. Навіть чотири галки, які зазвичай гріються біля особняків, що довгою вервечкою тягнуться перед дев'ятиповерхівкою, не прилетіли на свою щоденну варту — вочевидь, сидять десь усім скопом біля своїх гніздовищ і навіть дзьобаків не показують.

Куди ж це Віка запропастилася такої погоди?»

Власне, героїня спілкується з кимось таким, що на цей раз є певним метафоричним відбитком самотності душі у довкіллі. Таки одухотвореним. Виходить це зворушливо. Вибагливо. Ось так.

...Це — більше ніж художня деталь. Це — напелегливе романне «ткацтво». Талановите.

8. І про таке

Якби мені довелося порівнювати тексти Н. Гуменюк із мистецтвом, що його називають образотворчим, то неодмінно вибрав би графіку. Але поліхромну, з дуже щільним штрихом, розлогими химерними контрастними плямами-символами; без будь-яких найменших лакун білого аркуша. Така її стильова манера. Усе міцно тримається купи. Збито до високої густини. Особливо це проявляється у другому розділі роману «Терпкий мед ніжності». Тут усе настільки жорстко пов'язане, що, здається, висмикни найменшу деталь (не кінце художню, а пересічну розповідну) і вся текстура вмиль розсиплеться.

...Лінії долі й головної героїні Богдани (Дани), і Люби, і Ніни, і Вікторії, і Софії, і Яна Загурського, і навіть комісара поліції Йозефа Ліндовського, та, що там говорити, багатьох інших, другорядних і третьорядних персонажів, змотані композиційно у такий клубок, що й виснувати годі. Втім, мабуть, і не слід цього робити. Бо витвір потребує саме такого концепту творення світу: без прогалин, забудкуватості, лексичної трясовини... І це очевидно допомагає низці з'ясування, доповнень, передрікань, очікувань і знахідок. Недаремно ж, стара мудра Димка біблійне приводить: «Усе тайне мусить стати явним». Видається мені, саме оте «тайне» розшукує — випикує й сама авторка роману.

...Втім, — «що більше знаєш, то більше печалі» — також біблійне. (Можливо, звідси і лінія сюжету: сестри-близнючки, мовби якесь дзеркало. Чи навіть задзеркалля).

9. P.S.

Верес — вічнозелений низенький кущик із дуже дрібним і численним листям і лілово-рожевими квітками. Цвіте у липні-вересні. Росте в соснових, рідше, в дубово-соснових лісах у вогуватих місцинах.

Лікувальний засіб. Народний. Настоянки виготовляють знаючі люди; фармацевти використовують.

Загоєє рани. Відновлює функції суглобів.

...Чи додасть це щось до роману Надії Гуменюк «Вересові меди»?.. Гадаю — ні. Адже у письменниці — свій верес, свої меди і свої виокремлені світи. І ці таємничі вересово-медові окреси — вельми цікаві для нас, бо вигоюють і рани душевні.

Читайте.

Ганна АНТИПОВИЧ,
заслужений журналіст України,
м. Полтава

Путівник на віки

Добру справу зробили працівники відділу краєзнавства Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. П. Котляревського за підтримки Департаменту культури і туризму обласної державної адміністрації — видали біобібліографічний покажчик “Тарас Пустовіт” — третю книжку серії “Видатні краєзнавці Полтавщини” (попередні два випуски були присвячені Петрові Ротачеві та Вірі Жук). Презентація книжки відбулася в обласній бібліотеці.

Для Тараса Павловича Пустовіта, заступника директора — начальника відділу інформації та використання документів Державного архіву Полтавської області, заслуженого працівника культури України, просвітянина, нагородженого медаллю “Будівничий України”, — це й подарунок на 60-річний ювілей, і, як він каже, стимул для подальших досліджень історії Полтавського краю і України. А для всіх, кому та історія не байдужа і хто прагне знати героїчні діяння нескорених борців за свободу Вітчизни нашої, це дуже цінний посібник.

Про структуру покажчика розповіли упорядники — завідувачка відділу краєзнавства обласної бібліотеки Марина Федорова та головний бібліограф цього ж відділу Ганна Дідусенко. Перший його розділ вміщує “Штрихи до портрета краєзнавця” (автор — директорка Державного архіву нашої області Валентина Гудим), статтю Леся Косиченка, надруковану в “Урядовому кур’єрі”, “Розірваний зашморг обмови”, інтерв’ю Тараса Пустовіта “Вечірній Полтаві”, в заголовку якого — кредо цього історика-архівіста: “На першому місці для мене як дослідника завжди перебуває її високість людина”.

Другий розділ “Відкриті архіви” вміщує бібліографію публікацій Тараса Пустовіта в енциклопедичних виданнях, збірниках, періодиці. 1467 позицій — скільки дослідницької праці, справжніх відкриттів, імен, повернутих із забуття!

Третій розділ “Славного батька достойний син” фіксує ще понад сотню публікацій, де йдеться про працю Тараса Пустовіта і його однодумців, різні проекти за його участю.

Вітальне слово від господарів виголосила заступник директора з наукової роботи обласної бібліотеки Надія Влезько. Вона привітала присутніх з Днем Соборності України і зазначила, що бібліографи впродовж 2019 року виконали колосальну роботу щодо виявлення та систематизації відповідних джерел; висловила сподівання й на подальшу співпрацю з Тарасом Пустовітом.

До речі, славного Тарасового батька Павла Микитовича Пустовіта я добре знала. Був період, коли йому, журналістові, довелося працювати в обкомі партії. Ми, журналісти “Комсомольця Полтавщини” — газети, яка вічно потерпала від нагінок то ЦК комсомолу, то “самого” Щербинського, мали в особі Павла Пустовіта захисника. А коли 1987 року я залишила роботу в пресі через неможливість висвітлювати “активну діяльність” комсомолу, який гнів, смердів і влаштовував оргії на кременчуцьких островах чи в приполтавських районах, то Павло Микитович дуже непокоївся через те, що мати трьох дітей безробітна, і намагався влаштувати мене на посади, де б не вимагалось лицемірити. Рік я організовувала виступи письменників, рік збирала матеріали до “Книги пам’яті”, рік захищала мир... А тим часом ми, полтавські просвітяни і рухівці, разом з однопідумцями з усієї України виборювали Незалежність (і незалежність преси також), і заснувався прогресивний на тоді “Полтавський вісник”, і можна було повернутися в журналістику. Повернувся до неї і Павло Пустовіт, ставши редактором газети “Село полтавське”.

Таким же людяним, совісним, готовим завжди прийти на допо-

могу виріс і син Павла Микитовича Тарас. Того дня багато говорили про його чесноти. І про його захоплення, про які ми й не знали. Передусім це класична музика. Невипадково презентацію відкривав камерний оркестр (квартет) імені Дмитра Ахшарумова — колектив Полтавської обласної філармонії (керівник Олександр Абрамов).

“Якби я не був істориком-архівістом, то став би музикантом, — каже пан Тарас. — Люблю класичну музику, грав на скрипці. Коли ми робили проект “Полтавська обласна філармонія”, душа

нувало ще безліч заборон, не було вільного доступу до архівів.

Надзвичайно вразили молодого архівіста перші діаспорні видання, які подарував Петро Петрович Ротач, — “Зустрічі і прощання” Григорія Костюка, “Спогади” Івана Майстренка. Відтоді він, як і найавторитетніший дослідник літератури українського зарубіжжя Петро Ротач, невтомно пропагує науковий, літературний, епістолярний спадок тих, хто працював для визволення України навіть будучи вигнанцями з рідної землі. Особливо плідними для ювіляра були роки останніх двох десятиліть, коли став співпрацювати з енциклопедистом Олександром Білоуськом.

Заступник директора з наукової роботи Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, заслужений працівник культури України Володимир Мокляк вважає доробок свого колеги Тараса Пустовіта рівним роботі цілого інституту: “Полтавцям пощастило, що ми маємо Пустовіта. Але і йому пощастило, що на відміну від багатьох попередників-архівістів, йому випало працювати у десятиліття волі (віримо, вони триватимуть), коли можна відверто писати, вводити в науковий обіг матеріали, які раніше не можна було навіть побачити”.

Гарні слова на адресу ювіляра виголосив директор НРП-Центру досліджень історії Полтавщини Полтавської області, заслужений вчитель України, головний редактор енциклопедичного проекту “Полтавіка” Олександр Білоусько.

Олег Пустовгар, регіональний представник Українського інституту національної пам’яті у Полтавській області, просвітянин, сказав: “Попри повсякденну заклопотаність, зумовлену його посадою, він завжди уважний, люб’язний, наче навколо себе світло випромінює. Тарас Павлович — прекрасний науковець і держслужбовець, яких ще бракує Україні, тримач інституційної пам’яті, який передає знання і досвід молодшим поколінням. Він активний громадський діяч, з 1996 року очолює Полтавське міське Товариство “Просвіта”. Неоціненна його подвижницька праця як організатора Петлюрів-

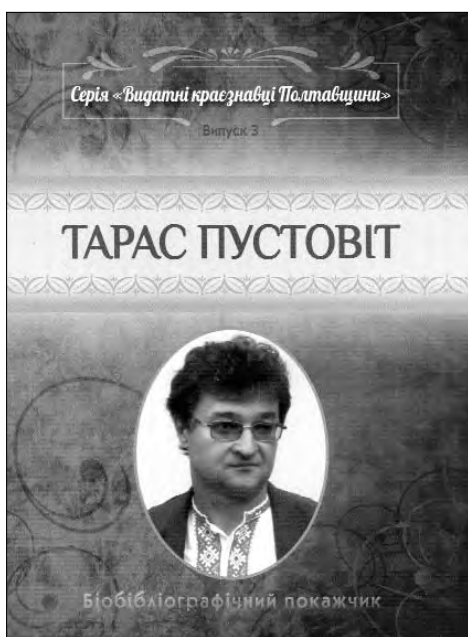
Тарас Пустовіт з Євгеном Сверстюком у Києві біля Українського дому після заходів з пошанування пам’яті жертв Голодомору. 18 листопада 2008 року

ських читань. Але особливо хочеться відзначити його роботу у міській громадсько-науковій топонімічній групі. Завдяки тому, що Тарас Павлович спродукував ініціативи щодо увічнення у назвах вулиць імен видатних земляків, Полтава позбулася отієї російсько-комуністичної окупаційної корости в нашій топоніміці. За моїми підрахунками, це майже півсотні нових топонімів, які Пустовіт пропонував, ініціював, писав довідки, а ще ж підтримував пропозиції колег, переконував тодішніх очільників влади тощо. Зміна топоніміки з окупаційної, колоніальної на українську — це подія історичної ваги, і ми вдячні панові Тарасові за його працю на цьому терені”.

Олег Пустовгар також високо оцінив телевізійний проект “Поборники Незалежності”, де лівову частку матеріалів і навіть тексти для журналістів, які створювали ці короткі, але дуже цінні для духовної просвіти народу фільми, готував Тарас Пустовіт. Важливо винести науку у публічний простір, зокрема коли йдеться про історію ХХ століття. А Тарас Павлович вивчає ці теми ще з 1990-х років і виносить у публічний простір.

Краєзнавець Григорій Титаренко, автор книжки “Планетарний голос Андрія Кикотія”, упорядник видання “Іван Стешенко. Твори. Переклади. Вибране листування”, цього річчя лауреат премії імені Петра Ротача, відзначив ще одну чесноту пана Тараса: “Ми завжди щедрі на співчуття, але багато хто не здатен до співраді. Жаба давить... А Тарас Павлович уміє радіти чужому успіху. Бо розуміє, що ми всі, краєзнавці, зберігаємо історичну пам’ять. А людина без пам’яті перетворюється на раба, манкурта, набуває комплексу меншовартості...”

Протоієрей Миколай Храпач, настоятель Святопокровського храму Православної Церкви України, високо оцінив працю Тараса Пустовіта і як архівіста, і як голови Полтавської міської “Просвіти”, і як заступника головного редактора “Полтавських епархіальних відомостей”, відзначив такі його риси, як любов до людей, працювистість. Віра і

раділа. Це моя одна з найулюбленіших праць.

А цей покажчик — не лише моє пошанування, це пошанування багатьох тих краєзнавців, хто був поряд і працював зі мною, а передусім, звичайно, людей, що згадані в ньому, — невтомних трудівників на ниві української культури, літератури, освіти, архівної справи, борців за Незалежність України, учасників Визвольних змагань, дисидентів”.

Розповідаючи про тих, хто вплинув на формування його життєвої позиції, Тарас Пустовіт передусім згадав краєзнавця, письменника Петра Ротача, мистецтвознавця Віталія Ханка, отця Миколая Храпача: “2 вересня 1994 року я зайшов у Святоуспенський собор, нібито випадково, а насправді не випадково, то Бог велів зайти, бо саме тоді почалася наша з отцем Миколою тісна співпраця з відродження часопису “Полтавські епархіальні відомості”. Пишаюся тим, що допомагав і допомагаю випускати цей журнал. Зараз працюємо над новим випуском. Радий і тому, що брав участь у проєкті “Полтавська Петлюріана”. Ніколи не забуду, як у просвітянському видавництві “Рік” узимку, в неопалюваному приміщенні, разом із колишнім директором видавництва Олегом Сікалом самотужки опрацьовували надруковані на різнографі зшитки другого випуску цього збірника, що повертав з намулу брехні і забуття імена Симона Петлюри й інших борців за вільну Україну. Можливо, саме цей випуск є найціннішим у всій серії”.

Працювати архівістом Тарас Пустовіт почав 1987 року, коли іс-

Члени громадського організаційного комітету з пошанування пам’яті письменника, літературознавця, краєзнавця Петра Ротача. 23 жовтня 2008 року

праця — опора його християнської душі.

Для краєзнавця Віталія Григор’єва Тарас Пустовіт — товариш, який завжди підкаже, допоможе: “Ось і вчора з його допомогою працював в архіві. А щодо того, що архіви горять, — то й за Петра І горіли, і за Катерини II їх палили. А в 1994 році горіла Національна бібліотека, де, за словами Оксани Забужко, з димом пішла вся домосковська епоха. Усе це нам болять, тож дуже важливо йти в дослідженнях дедалі глибше. Тому така книжка, як цей покажчик, — путівник на віки”.

Юрій Самойленко, голова Полтавської ОО Національної спілки художників України, згадав події 30-річної давнини, коли полтавці стояли в ланцюгу єднання Київ — Львів неподалік Володимирського собору й університету в Києві, тримали дві корогви з написами “Рух” і “Полтава”, а люди з інших куточків України підходили, вітали наших земляків, і це було свідченням того, наскільки Полтава і її український дух важливі в загальноукраїнському контексті. Для відтворення подій Української революції 1917—1921 років пан Тарас зробив немало, тож дуже символічно, що ця презентація відбувається саме у День Соборності України.

Ю. Самойленко також згадав про захоплення Тараса Пустовіта — він був чемпіоном музичного училища з настільного тенісу.

А Олександр Ротач, ще один славний син славного батька, якого з архівістом Пустовітом пов’язує давня і тісна співпраця, виявляється, був старшим товаришем Тараса ще по музичній школі №1 (навчали обох грати на скрипці викладачі Дробітько і Собецький). Олександр Петрович побажав колезі-краєзнавцеві нових відкриттів.

Журналіст Валентин Посухов, невтомний краєзнавець, побажав колегам писати тільки правду, бо правда все одно впливає, тільки буде соромно, якщо десь схибив через недбалість чи упередженість.

Ботанік Віктор Самородов, який знає Тараса Пустовіта ще і як садівника, розповів, як на початку Незалежності науковці з Парижа, що приїхали у Полтавський сільськогосподарський інститут, шукали молодого Пустовіта, бо вже знали його публікації про Симона Петлюру, які відкривали очі читачам пострадянської України, а у патріотів-емігрантів породжували надію, що буде у Полтаві і пам’ятна дошка Симонові Петлюрі, і пам’ятник йому.

Дошка Симонові Петлюрі справді є, віримо, буде й пам’ятник.

Будьмо оптимістами! І кожен працюймо для України так, як історик, архівіст, просвітянин Тарас Пустовіт, лауреат багатьох поважних премій, серед яких і премія Української бібліотеки імені Симона Петлюри в Парижі...

Професор Христина Бурштинська: «Україна понад усе»

Передмова Христини Бурштинської

Книжка розпочалася матеріалом про роль Матірної “Просвіти”, створеної 8 грудня 1868 року, яка проіснувала в Галичині до 1939 р., коли прийшла більшовицька навала. Зважаючи на Першу світову війну і тяжкі її наслідки, “Просвіта” діяла неповних 70 літ. І за цей час вона піднесла національну культуру краю, свідомість народу, сприяла патріотичному вишколові молоді, займалась зростанням економічних інституцій. Та найголовніше — вона перемогла московфільство. Хто не дуже знайомий з історичним розвитком Галичини, може думати, що під крилом Австро-Угорщини вона розвивалась, як у Бога за пазухою. Через польський гніт, утопічні слов’янофільські ідеї, освячені скіпетром російського царя, московфільство настільки поширилося, що захопило навіть греко-католицький церковний клір. І. Франко цей період в історії Галичини назвав “чорною дірою”. Заснована “Просвіта”, до якої перед Другою світовою війною належало 15% дорослого населення Галичини, стала “державою українців у чужій державі”.

Наша діяльність базувалась на засадах Матірної “Просвіти”. Основними напрямками стали боротьба за державу; утвердження української мови — поширення її викладання і створення науково-методичного забезпечення; культурно-освітні заходи, бо в Україні культура — це також політика.

У книжці висвітлено нашу участь у Помаранчевій революції та Революції гідності, збори коштів у Політехніці на допомогу родинам Небесної Сотні та для потреби нашої армії у російсько-українській війні. Доброю традицією стала опіка дітей родин Небесної Сотні та дітей з малозабезпечених родин на свято св. Миколая.

В Україні ще в імперські часи національне відродження розпочалося з іменем Шевченка, в Політехніці — теж з тим високим іменем. Починаючи з 1988 р., ми проводимо Конкурс серед студентів на краще читання творів Т. Шевченка або поезій про нього. У нашому конкурсі брали участь студенти Університету ім. Івана Франка, Української академії друкарства, учні Першої української академічної гімназії. Загалом — від 40 до 80 учасників у різні роки. У Політехніці, де наша професійна діяльність базується на аналітичних дослідженнях, ми добре розуміли, що в постколоніальній державі українська культура мусить стати основою національної політики. Бо там, де існує самоідентифікація населення як українців з питомою історією, мовою, культурою, чужинецький світ (читай — “руський мір”) не пройде. А якщо пріоритетом стає підсвічена інформаційними ілюмінаціями “ковбаса”, то трапляються неминучі метаморфози, зокрема і з виборами президентів. Пригадую, як вселяв Л. Кучма у суспільство фразу, що “національна ідея не спрацювала”. А як вона спрацює, якщо нація після колоніального перебування лише формується.

Розмова з лауреатом ордена Княгині Ольги III ступеня Христиною Бурштинською

“Ми почали це розуміти пізніше...”

— **Пані Христино! Як Ви прийшли до національної ідеї?**

— Змалку. Родина була патріотичною. Це в нас у генах і в крові. Через Ярослава Лемика, дуже світлу людину, я познайомилась з Іриною та Ігорем Калинцями. Мені навіть запитували певні “відповідальні” люди, чому я зацікавилась поезією Ігоря Калинця. Хіба, мовляв, ви не розумієте, що він друкується за кордоном?

В’ячеслав Чорновіл. Ми постійно ставали на його захист. З Горинем Михайлом спілкувалася — він виступав у Політехніці, його кредо було жорстким, безкомпромісним: “Кожен творить собі дорогу сам”. Це була дуже непроста епоха, яка вимагала сильних героїчних людей.

Познайомилась і з Опанасом Заливахою, який разом з Аллою Горською, Галиною Севрук, Людмилою Семикіною та Галиною Зубченко створили до 150-річчя Т. Шевченка вітраж для вестибюлю “червоно-

У Національному університеті “Львівська політехніка” побачила світ книжка спогадів, роздумів, документів, світлин “Товариство, яке змінило Політехніку”, присвячену 150-річчю Товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка і 30-річчю його діяльності у Львівській політехніці. Укладач і редактор — Ярослава Величко, провідний випусковий редактор, голова інформаційної комісії Товариства української мови імені Т. Шевченка (нині — “Просвіта”) від 1988 року, відмінник освіти, член НСЖУ; за загальною редакцією Христини Бурштинської — професора кафедри фотограмметрії та геоінформатики Інституту геодезії, доктора технічних наук, від 1990 року — голови Товариства української мови імені Т. Шевченка (нині — “Просвіта”) Національного університету “Львівська політехніка”.

Пропонуємо увазі читачів розмову з професором Христиною Бурштинською про книжку “Товариство, яке змінило Політехніку”.

го корпусу” Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Комісія визнала вітраж “націоналістичним” і напередодні 9 березня 1964 року його знищили.

— **Опанас Заливаха, цікава постать нашої культури — як він прийшов до національної діяльності?**

— Народився він на Харківщині, 1932 року родина втекла від Голодомору на Далекий Схід. Вчився в Ленінградському інституті живопису, скульптури та архітектури ім. І. Ріпіна (а не Рєпіна), звідки його відрахували за “поведінку, негідну радянського студента”, — не прийшов на зустріч із кандидатом в депутати. А про українство задумався, коли навчався в інституті, і студентка зі Словащини запитала його: “А звідки ти? До якої культури належиш?” Це запитання перевернуло його душу, і він потім сказав: “Я захотів бути українцем”. Я дуже люблю цього художника, його мистецькі твори. Коли ми разом із відомим львівським колекціонером, головою Клубу греко-католицької інтелігенції Іваном Гречком гостювали в інженера В. Волицького, мене дуже вразила картина на стіні. Це був Заливаха, ще малознаний широкому загалу.

Так я потрапила у дивовижний світ Опанаса Заливахи з його Скорбною Богоматір’ю, просвітленими чумаками і космічними соняхами. Він розумів, що люди, які знатимуть його твори, швидше наблизяться до спільного національного кола.

— **Чи здогадувались тоді українські вчені, що саме Москва напояла на будівництві Чорнобильської АЕС?**

— Ми почали все розуміти пізніше, коли було опубліковано матеріали про Чорнобиль. Будувати АЕС на трьох геологічних розламах, про що вказали у своїх висновках члени інженерно-геологічної експертизи, було категорично небезпечно. І, що прикметно, станція була в прямому московському підпорядкуванні. Це ж стосувалося і керівного апарату, і керівних кадрів. Фактично Україна впливу на станцію не мала, що після аварії й призвело до напружених відносин московського і київського вищого партійного керівництва.

І коли на вимогу Кремля й особисто першого секретаря ЦК КПРС Михайла Горбачова партійний керівник українського ЦК Володимир Шербицький змушений був організувати першотравневу демонстрацію, українські письменники виступили з осудом партійної системи. У червні 1986 року на з’їзді Спілки письменників Олесь Гончар виїхав з лав КПРС і заявив, що Чорнобиль змінив письменників і їхнє ставлення до світу.

— **До речі, як ставитеся до Михайла Горбачова, який завалив Союз? З вдячністю чи із застереженням?**

— Із застереженням, очевидно. Горбачов бачив, відчував, що все це господарство — СРСР — розвалюється і далі не може існувати. Він заходився його реанімувати. Але основні засади московської імперії лікуванню не піддавались. Діяльність Горбачова — спосіб втримати імперію, яка вже тріщала по швах. До речі, Олесь Гончар вважав, що Чорнобиль дуже ефективно спричинився до розпаду Союзу. Навіть багато хто з українських комуністів побачив поворну систему держави, в якій вони жили.

— **Як вдалося В’ячеславу Чорноволу стати провідником національно-визвольного руху?**

— Був людиною, надзвичайно відданою національній справі. Хоча, на жаль, не завжди вмів (чи — міг) бути дипломатом. І не завжди міг прихилити до себе тих людей, які були його однодумцями, тобто дуже пережи-

вали за національну справу. “Багаті люди — багата держава”, — це був його девіз... Зі слів Ярослава Пітка, нині — голови Львівського ОО ВУТ “Просвіта”: “Дисиденти не мали достатньо знань у розбудові партій і методики боротьби з таким ворогом, як Московська імперія. Не до кінця розуміли роль КДБ, адже її adeptи вміли змінювати тактику, але ніколи — стратегію. Ця структура мала і має глибокий вплив на цілий світ. Словом, наші дисиденти були не стільки ідеалістами, скільки не розуміли теоретичних засад розбудови партій”. Візьміть хоч би РУХ — а яка ж сила була! “Кого улещено дарами, кого утоплено в крові...” (Л. Костенко)

— **В якій акції протесту Ви вперше взяли участь — в НРУ або КУН?**

— Перша — коли у Львові 13 червня 1988 року організувалась “Просвіта”. Друга — біля Університету, коли відбувалося масове відстоювання принципів Української Гельсінської Спілки.

— **Коли Ви відчули (зрозуміли), що Україна таки стане незалежною?**

— Здавалось, що на це підуть десятиліття, що Союз — це мур, який нелегко буде зруйнувати. Багато читали, зокрема з того, що передавалось з рук в руки. Аналізували твори. Сперечались. Може, я скажу крамольну думку, але страшна російсько-українська війна наших днів частину зде-націоналізованих українців привернула до спільного національного дому.

“Бо ж серйозні національні рухи почалися від Шевченкового слова...”

— **Хто кому більше помагав: Юрій Рудавський — ректор Політехніки — “Просвіті”, чи “Просвіта” — ректорові у його глибокій уніацентричній діяльності?**

— Взаємно. Це була дуже освічена людина. Він добре знав українську літературу, українську історію, чого бракувало багатьом. Пам’ятаю, ми організували академію до 100-літнього ювілею у 2000 році Юрія Липи. Юрій Рудавський уважно стежив за реалізацією сценарію Академії, розмірковував про значення “Чорноморської доктрини” для геополітики України.

Ректор сприяв тому, щоб на Вченій раді університету було затверджено “Програму утвердження української мови”, яку уклали члени Товариства “Просвіта” і поетапно відповідали за її реалізацію. Це було у зрушикованому Політехнічному інституті не просто. Дехто буквально шпурляв методичні вказівки, написані українською мовою. Значною в Політехніці була діяльність, скерована на вироблення науково-технічних норм, зосереджена у створеному Технічному комітеті стандартизації науково-технічної термінології. Насамперед великий вклад у цю справу зробили викладачі Андрій Зелізний, Марія Ганіткевич, Володимир Перхач, Богдан Рицар, Володимир Літинський та інші.

— **А поява в Політехніці видавництва — чия ідея?**

— Та звісно — Юрія Рудавського. Бо він розумів, що без підручників, термінологічних словників, без викладання українською мовою повноцінне функціонування Політехніки неможливе. З часом видавництво ставало дедалі масштабнішим — нині воно видає до 100 і більше підручників на рік. А це уже заслуга ректора Юрія Бобала.

У ті часи термінологічні конференції були дуже могутніми, вони збирали фахівців з цілої України. Спочатку конференції очолював Володимир Перхач, а зараз — Богдан Рицар. А ще — виголошували

доповіді про знакову подію чи про видатну особистість, ювілей якої відзначали.

— **Ви теж брали активну участь у проведенні цих конференцій?**

— Так. У 2018 році я підготувала доповідь про Матірну “Просвіту” — як вона перемогла московфільство, що зацікавило учасників зі східних областей України.

— **Що скажете про вечори, присвячені поезії Ігоря Калинця?**

— Їх було два. До першого з них я навіть сценарій написала і мала вступне слово. А його першу збірку — “Вогонь Купала”, знала майже напам’ять. А взагалі українські поети набиралися потрібного духу у Львові: Василь Симоненко, Іван Драч, Василь Стус, Микола Вінграновський.

Для мене всі дисиденти — герої.

Ми добре розуміли вагу поета в нашій культурі, як і те, на що здатна чужинецька влада: “допомогли” залишити цей світ Василеві Симоненкові, замордували, вже в часи перебування, Василя Стуса, та й до смерті В’ячеслава Чорновола — ох, як багато “гачків”.

Василь Симоненко після перебування у нашому місті написав вірш “Український лев”. Часто бував у Львові Микола Вінграновський. Востаннє — у вересні 2003 р. Він жив тим, що оживляв “нашу до смерті порубану літературу” і працював для тієї частини людю, яка “дає собі звіт у тім, до якого народу вона належить”.

— **Що можете сказати про родини Поляків чи Зеленчуків, що в Криворівні?**

— З третього покоління Ганнуса Зеленчук — директор музею Івана Франка в Криворівні. А загалом — це діяльні, шляхетні гуцульські родини.

— **Чим запам’ятався Вам фотоконкурс у газеті Політехніки — “Аудиторія”?**

— Пам’ятаю, що фотографії завжди були або духовного рівня, або високопрофесійні. Дуже підтримував цю справу незабутній Василь Пилип’юк, відомий у світі фотохудожник. Це була добра справа, студентів заохочували нагородами, також — і від “Просвіти”.

— **Ви, пишучи про Ірину Фаріон, так висловили свою думку: “Бути українським філологом в Українській державі, у тій, яку маємо, вельми непросто”. Звичайно, це відповідає дійсності. А якщо ці слова прочитають школярі чи студенти — і не підуть вчитися на українських філологів?**

— Хто має в собі силу і гарт — той обов’язково стане філологом. Врешті, “Просвіта” завжди ставала на захист Ірини Фаріон — цієї видатної постаті нашої культури. Дуже люблю її науковий підхід до аналізу літературних чи історичних діячів, її вміння бачити найголовніше, аналізувати нешаблонно. Це — талант від Бога і від самовдосконалення.

— **У що вірите?**

— В Україну. Україна — понад усе.

— **2009 року Ярослав Дашкевич сказав мені: “Витягнути нашу націю з болота можна тільки націоналізмом”. Згодні?**

— Абсолютно. Без націоналізму ми б не мали держави. Бо ж серйозні національні рухи почалися від Шевченкового слова. Шевченко — Богом нам посланий чоловік!

Розмовляв Богдан ЗАЛІЗНЯК,
м. Львів

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Моє відкриття Євгена Чикаленка відбулося аж тоді, коли я в Торонто писав книжку про Петра Яцика “Українець, який відмовився бути бідним”.

Від Яцика я почув уперше Чикаленкову сентенцію про те, що легко любити Україну до глибини душі, а складніше любити до глибини своєї кишені.

Довідавшись, що я не читав Чикаленкові “Спогади”, Яцик охоче подарував мені це видання. При цьому сказав, що в українському духовному Пантеоні великому меценатові й культурному діячеві Євгенові Харлампійовичу Чикаленкові належить одне з найпочесніших місць.

Я читав ці спогади як історичний роман. Вичерпні характеристики людей, що давно відійшли в історію. Найнесподіваніші сюжети з українського життя під російсько-імперським гнітом, коли все українське було під офіційною чи неофіційною заборонаю. Чи й варто наголошувати, що це неоціненна лектура й для істориків, філогів, біографів, етнографів, зрештою, для всіх, хто не байдужий до нашої минувшини, в якій для нашого загалу ще так багато невідомого?!

Я тоді перечитав усе, що міг знайти, про українське благодійництво і про меценатів. Згодом на тому матеріалі написав книжку нарисів “Українські меценати”, де розповів про Острозьких, Галшку Гулевичівну, Петра Конашевича-Сагайдачного, Петра Могила, Івана Мазепу, Михайла Миклашевського, Кирила Розумовського, Олександра Безбородька, Дмитра Трошинського, Григорія Галагана, Олександра Поля, Єлизавету Милорадович, Харитоненків, Терещенків, Бродських, Смирненків, Ханенків, Тарновських, Володислава Федоровича, Павла Потоцького, Андрія Шептицького, а також — мабуть, найдокладніше — про Євгена Чикаленка.

Ще до виходу книжки (це було загалом дороге, подарункове, видання) одержав від радіо пропозицію мати авторську передачу “Українські меценати”.

Після кількох передач про Чикаленка був такий телефонний дзвінок:

— Це вам дзвонить Євген Чикаленко...

Я мало не роздратувався: який Євген Чикаленко? Хто це мене розіграє?

Тоді це було — як своєрідна інфекція: люди мовби заповзялися грати в якусь дитячу гру, вигадуючи несподівані сюжети й містифікуючи на різний лад.

Отож я свято був переконаний, що мене пробують утягнути в щось подібне.

— Що за Євген Чикаленко? — сердито запитав я.

— Саме Євген Чикаленко, — відповів мені трохи глухуватий голос зі слухавки. — Євген Іванович я. Внук Євгена Харлампійовича.

Отак і почався для мене внук великого мецената.

За кілька днів я вже розпитував свого доброго знайомця Миколу Цимбалюка про Євгена Івановича. Як з’ясувалося, вони приязнялися, і Цимбалюк навіть радився з Чикаленком, виношуючи прекрасну ідею відродити газету “Рада”, що не тільки була дорогим дітищем Чикаленка, а й надзвичайно важливим національним проєктом.

На жаль, історія газети склалася драматично. По-перше, її не підтримали ні благодійними коштами, ні масовою передплатою ті, хто позиціонував себе ширими патріотами. Не поквапилися солідаризуватися з Чикаленковою естафетою, засвідчивши те, що вони віддані українські справі “до глибини кишені”. Цимбалюк — чи не перший із захоплених шанувальників імені Чикаленка, кого я зустрів тоді в Україні. І ось — Євген Іванович. Кремезний, трохи огрядний, кругловидий, з уважним поглядом та рівним, спокійним мовленням. А ще не можна відразу не відчувати його неудадану доброзичливість.

Нова мемуарна книжка М. Слабошпицького з’явиться навесні у видавництві “Ярослав Вал”. Вона називається “3 присмеркового дзеркала”. Пропонуємо читачам уривок із неї.

Майже стоячи навшпиньки

Євген ЧИКАЛЕНКО

котрих опинялися Чикаленки.

Я розпитував Євгена Івановича, як і коли він узнав, що його прізвище Чикаленко — особливе, і що стоїть за ним. Він розповідав, що батько попервах оберігав сина від історії роду. І лише в часи хрущовської “відлиги” Іван Євгенович докладно розповів про драматичну долю свого батька. Ті поодинокі факти, котрі вже знав Євген, після цього вишикувалися в цілісну картину. Виявляється, радянські історики й квазілітературознавці, пишучи про стосунки Коцюбинського й Чикаленка, зводили на ме-

Матушевського, теж Федір. Його батько свого часу очолював редакцію “Ради”. А якось гостював у мене дідів кучер із Кононівки. Приїхав і каже: “Збираюся помирати, хочу попрощатися...”

Дід був високопорядною і чесною людиною. Умів тримати слово. Одного разу прийшов до нього покупець пшениці. А Євген Харлампійович уже пообіцяв її іншому, навіть і про ціну домовилися. І хоч новий покупець платив удвічі більше, вмовити діда йому так і не вдалося. Той стояв на своєму: “Я ж пообіцяв людині...” Дуже не любив брехні.

Вже в дев’яності роки минулого століття постало питання перепоховання праху Левка Євгеновича в Україні. Звернулися з цим у Кононівку. Мені важко повірити, що мої земляки виявилися звичайними рагулями: мовляв, ми не заперечуємо, перепоховайте, але все це робіть за свій рахунок. Отак було віддано Чикаленкам за добродіяння Євгена Харлампійовича. Коли ж із цим звернулися в Перешори, то там тільки запитали: “На коли це планувати?” Євген Іванович був там із тіткою Оксаною Чикаленко-Линтварьовою та її донькою Мар’яною, що приїхали з Нью-Йорка, і їх зустрічало понад дві тисячі людей. Усе село взяло участь у перепохованні праху найстаршого сина Євгена Харлампійовича.

Різні люди живуть в Україні.

Тут немає про що сперечатися.

Євген Іванович неохоче говорив про Кононівку. Обличчя його при тому ставало похмурішим. Я дізнався, що він там ніколи так і не побував, хоча це наполовину ближче, аніж Перешори.

Бували випадки, що Євгенові Івановичу не хотілося говорити про якісь епізоди з дідового життя. Один із них — його розлучення з дружиною і стосунки з небагатою Юлією та реакція на те синів і доньок, коли між ними і батьком запанувало холодне відчуження. Не знаю, що він при цьому відчував і думав, але ця тема для нього була геть неприємна. Він навіть якось дорікнув мені, що я в своїй радіопередачі про Чикаленка приділив їй надто багато уваги. Мовляв, треба було сказати тільки між іншим. І лише коли я нагадав йому, що і в нього, і в мене позаду розірвані шлюби, то — подобається те нам чи не подобається, але це реальність — з цим треба рахуватися і сприймати так, як воно є. І не треба з великого чоловіка робити геть святого. Він сам запротестував би проти його беатифікації. Після того Євген Іванович уже не реагував на цю тему так дражливо.

Я запитував: як йому жилося з таким одіозним для радянських часів прізвищем?

Він розповідав: його батько — найменший із трьох синів мецената. Левко — відомий археолог та секретар Української Центральної Ради, з 1919 року змушений був виїхати на еміграцію. Викладав у Празькому Українському Вільному університеті. Був доктором філософії. По Другій світовій війні опинився у США. Помер там на 78-у році життя 1966-го, а 1998-го урну з його прахом за активної участі Євгена Івановича перепоховали в селі Перешори, де свого часу був маєток Чикаленків.

Другий син Петро мав надзвичайні лінгвістичні здібності. Володів вісьмома мовами. Був мобілізований у Першу світову війну. Зазнав полону. Також був у Центральній раді, виконував роль секретаря прем’єр-міністра УНР Всеволода Голубовича. Далі він — секретар посольства УНР

Скільки ми спілкувалися вдвох і скільки я спостерігав за його стосунками з людьми, я жодного разу не бачив, щоб він спалахнув чи підвищив голос. Якось запитав його: “Вичитав, що Євген Харлампійович міг і погарячкувати, “показати характер”, а ви миролюбний і лагідний — начеб і не його внук”. І він відповів: “Я також можу закипіти всередині, але життя навчило не попускати собі, отак і виробилася манера не піддаватися емоціям, стало значно легше спілкуватися з людьми”.

Він зрадив, коли Ліга українських меценатів заснувала премію імені Євгена Чикаленка, котра присуджується за меценатство. Це єдина саме такого характеру відзнака в Україні й діаспорі. На щорічних зборах Ліги обговорюються кандидатури благодійників (непорушна умова — щоб вони не були членами Ліги), аналізується обсяг та характер їхніх добротворчих діянь. Береться до уваги і така присутня обставина: чи не продиктовано благодійництво меркантильними мотивами, як, скажімо, підкуповування виборців з метою одержати їхні голоси на виборах чи щось подібне. Не називатиму тут імен тих, чиї кандидатури на звання лауреатів премії було відхилено саме через такі причини. Але назву кількох із тих, хто став лауреатом, і той вибір схвалив і Євген Іванович, який щоразу прискіпливо ставився до кандидатів на лауреатство.

Він був реалістом, бо знав, що в Україні продаються пости, дипломи всіх вишів і всі нагороди. Отака специфічна ми сьогодні держава. За незначними винятками, типова бананова республіка.

Отже, наші лауреати премії імені Євгена Чикаленка. Це Володимир Кашицький із Польщі, Мар’ян Коць зі США, Стенлі Пітерсон (він же Богдан Патик) та Степан Петелицький із Канади, о. Іван Шевців з Австралії, Олександр Слободян, Григорій Гусейнов, Віктор Корсак з України.

Звичайно ж, при всіх наших зустрічах із Євгеном Івановичем ми говорили про древо роду Чикаленків. Я, перечитавши про мецената все, що тоді було доступно, мав багато запитань до Євгена Івановича, який у себе вдома створив маленький музей Чикаленків, зібравши там те, що йому пощастило знайти з родинних реліквій. Було чималенько світлин, книжок, часописів, листів. Чикаленко-внук вимушений був брати на себе роль гідя через час і події, в

цената брудні наклепи, тиражуючи брехню в тому дусі, що поміщик Чикаленко бучимто переслідував письменника — демократа, пропонуючи йому гроші (до речі, це було дорожчою підтримкою Коцюбинським, які мали складні фінансові проблеми!); мовляв, Чикаленко хотів спрямувати творчість письменника зовсім в інше русло. Коли Євген школярем прочитав це в підручниках, то в нього було щось подібне до розгублення. Батько на його запитання то відповідав щось загальне, то загадково казав: мовляв, колись усе зрозумієш.

І ось на Євгена майже звалилося: Євген Харлампійович був один із небагатьох, хто фінансував український культурний — і не тільки культурний — рух. 1918 року був претендентом на пост гетьмана України. Але рішуче відмовився від цієї честі, бо вважав, що гетьманом має бути людина військова і з відповідною генеалогією.

Євген із подивом та захопленням подорожував історією роду. Зізнався: відтоді в нього ніби щось змінилося в душі. Мовби несподіваний промінь світла освітив її найдавші закутини.

Розповідав: довго думав над таким фактом. Під час революції селяни скрізь і повсюдно розграбовували й палили панські маєтки. (Мені тоді відразу згадалася історія маєтка В’ячеслава Липинського на Уманщині, по-варварськи знищеного і вбитого там наглядача його — з гіркотою та образою на простолюдія писав про те Липинський). А маєтка Чикаленка в Кононівці на Черкащині селяни не зачепили. В них було особливе ставлення до пана Чикаленка — він на це заслужив своєю доброчинністю і людяністю. Справді винятковий випадок. Треба було бути Євгеном Харлампійовичем, щоб на це заслужити.

Допитливий Володимир Панченко не міг не проінтерв’ювати Євгена Івановича, коли з ним зазнайомився. Перечитую те інтерв’ю, що було в газеті “День”.

“Дід помер за 10 років до мого народження, в 1929-му. Але його образ вимальовується в моїй свідомості досить виразно. Передусім завдяки розповідям. Крім батька, про Євгена Харлампійовича мені розповідали друзі Левка Євгеновича (мого дядька), розповідав професор Шарлемань — він помер у Києві десь у 1963—1964 рр. Був ще серед наших знайомих син Федора

у Стамбулі. Але на противагу багатьом політичним діячам, в еміграції не лишився, а повернувся до Києва, де 1928 року гепоушники його заарештували. Як згадує в “Щоденнику” Сергій Єфремов, конвойований до Соловків Петро передав листа братові Іванові, де була така фраза, яка все пояснювала: “Іду на поклон до Калнишевського”. В дорозі Петро захворів на інфекційну ангіну. Його поховано в Курську. Йому було 36 років.

Іван народився 1902-го в Кононівці, де з'явився другий маєток Чикаленків. Закінчивши 1918-го реальне училище, тричі вступав до Політехнічного інституту — й тричі його звідти відраховували як “зловорожий радянській владі елемент”. Ким же ще міг бути син поміщика? Його просто не могли не заарештувати — й 1929-го заарештували, інкримінувавши контрреволюційну діяльність та підготовку збройного повстання. Коли 1934 року скінчився термін ув'язнення, Іван Євгенович не пробував одразу повертатися в Україну. Мовби інтуїція йому підказала, що треба тихо перебути цей час у тих краях. Й аж до 1946-го він пробув вільнонайманим на будівельній дільниці Байкало-Амурської магістралі. Разом із ним була і його дружина Докія Кузьмівна, яка поїхала на Далекий Схід одразу ж після ув'язнення чоловіка. Євген, названий на честь діда, народився 1939 року на Далекому Сході.

Йому було сім, коли батьки повернулися до Києва. Іван Євгенович працював будівельником, а потім навіть якимось невеликим начальством у Цукротресті. Помер тут у 72 роки. Дружина пережила його на 8 літ. Її не стало 1980-го. Євген на той час уже закінчив геолого-розвідувальний технікум та Політехнічний інститут і викладав машинобудування в училищі Київського заводу реле й автоматики. Підозрюю, що не був він аж так захоплений своєю роботою, бо коли я його про неї запитав, то він байдуже відмахнувся. Мовляв, нічого цікавого. А ось про свою пасіку розповідав майже натхненно. Звичайно ж, одлунилася в онука дідова прихистість. Господаровитий Євген Харлампійович, цікавий до всякої роботи на землі, був ще й захопленим бджолярем. Це підтвердить кожен, хто читав його “Спогади”.

Євген Іванович не був заможним чоловіком. У його охайненькій двокімнатці дихало спартанським побутом холостяка (був розлучений). Дешеві меблі, сам у недорогому одязі. Великий хлібосол, він не міг собі дозволити пригощати гостей, кількість яких помножилася після того, як спопуляризувалося прізвище Чикаленків, аніжкими дорогими делікатесами — все було скромно, але все одню щедро.

Але були в Євгена Івановича й дорогі речі. Те, що йому вдалося зберегти з родинного побуту Чикаленків. Ікони, посуд, книжки, світлинки, якісь документи. Так багато всього разом із маєтками в Перешорах та Кононівці загинуло. Віцїліли тільки жалюгідні крихти з того. І Євген Іванович буквально тремтів над ними. Я помітив, коли він давав у чийсь руки, скажімо, склянку чи чашку з дому мецената, він несподівано напружувався й аж тремтів, хвилюючись, щоб гість раптом не випустив її з рук. І я розумів його: це не тільки його дорожнечість — це важливі артефакти, реліквії історії.

Та було в Євгена Івановича й багатство, котрого не бачили ті, хто приходив у його дім. Те, що давало йому не тільки відчуття приємних клопотів, а й (сам казав) переконаності в тому, що він — теж маєтний чоловік. Власне, чи не єдине його життєве надбання, котрим він неабияк пишався.

Городянин Євген Іванович умудрявся тримати цілу пасіку. Вже не пригадаю, де він ховав од зими свої вулики, а від весни до осені перевозив їх з одного підкиївського куточка до іншого. Щоб повсюди була для бджіл пожива. А медом, що його щедро роздаровував Чикаленко-внук, розкошували всі друзі. Давав він мед і в дитбу-

динки та інтернати. Добра душа, як і ним обожнюваний дід, якого він ніколи не бачив. Був схожим на нього не тільки зовні, а й отим імперативом доброти, який генетично передався і йому. Такі добрі гени просто не можуть одразу переінакшитися. У нас дехто вважає: головне — це виховання й соціальне середовище. Ніхто не заперечує їхньої важливості, але не забуваймо про “наслідки”. Про те, якого роду чоловік. І хто до нього був у цьому роду. Незаперечно: наша моральна деградація значною мірою спричинена й тим, що ми не культивуємо честь роду, не заохочуємо в молоді прекрасних амбіцій бути такими, щоб ними пишалися батьки, а молоді пишалися батьками. Це не зовсім приватна справа — це один зі способів виховання свідомого громадянина. Не випадково ж у словах рід і народ так багато суголосного.

Звичайно ж, Чикаленко-внук став популярним в українських колах не тільки завдяки славетному прізвищу. Кожен, хто заприязнився з ним, не міг не відчувати в ньому отого благословенного пієтету і до діда, і до всіх Чикаленків. Він не соромився казати, що пишається своєю генетичною належністю до свого роду. Якось під чаркою, в розвеселеному настрої (була для цього якась приємна окаязія), він сказав: “Це ж треба, щоб мені так пощастило: я — Євген Чикаленко!” А потім, похитавши докірливо (докір той адресував собі) мовив: “Радію збігові імен, але справжній Євген Чикаленко — то Євген Харлампійович! Мені, бува, нелегко нести це ім'я, щоб не розчаровувати людей. Щоб вони, бачачи мене, вкотре не повторили, що природа так часто відпочиває на нащадках великих людей”. Чи ж треба казати, що якби кожен хоча б трохи про це думав, наша ситуація у всіх вимірах — починаючи від громадянської повноцінності індивіда й до етичної відповідальності — була би зовсім іншою.

Не забуду, як тривожився Євген Іванович, коли дізнався, що готуються до друку дідові спогади. Телефонув мені: “Що це за видавництво — “Темпора”? Як гадаєте, там не цензуруватимуть записи Євгена Харлампійовича?” Відповідаю, що “Темпора” — це дуже серйозне видавництво, і побоювання його безпідставні. До того ж із рукописами Чикаленка працюють відповідальні науковці (знаю в їхній команді Надію Миронець) — вони зберуть кожен літературний й кожен кому, все буде гаразд”.

І ось вони, “Спогади” Євгена Чикаленка. Надзвичайно важлива подія в національному житті. А далі Євген Іванович бере до рук і томи Чикаленкового листування з Володимиром Винниченком, Сергієм Єфремовим, Павлом Стебницьким, Андрієм Ніковським. Згодом з'являється “Щоденник” Євгена Харлампійовича. Шасливий онук показує ті книжки (всі вони вийшли в “Темпорі”) своїм гостям, які приходять у його оселю, мовби в музей. Зізнається, що мріяв про все це, але не вірив, що доживе до таких подій.

Коли я писав роман “Що записано в книгу життя”, ревниво перепитував, чи буде там поряд із Коцюбинським Чикаленко. Бо ж меценат був добрим ангелом у житті письменника. Я пояснював: життєва історія Михайла Коцюбинського просто не мислиться без Чикаленка. Треба ж, наприклад, пояснити, чому “Інтермеццо” присвячене кононівським полям. Коли книжка вийшла, він одразу ж її прочитав. Його оцінка була позитивна. І я був би нещирим, якби не зізнався, що дорожу нею. Знайдіть автора, який індіферентно ставиться до того, як сприймають його писанину.

Знаю, що і Володимир Панченко, і Юлія Олійник, і Микола Цимбалюк, і нау-

ковці, які готували до друку книжки Чикаленка, їздили з Євгеном Івановичем і в Перешори, і в Кононівку. Все планував і я скористатися запросинами Євгена Івановича, але не складалося. Я то був у Канаді, то хворів — і разурно заплановане спільне подорожжання відкладалося. І тепер, коли Євгена Івановича не стало, я відчуваю себе окраденим через те, що вимріяні поїздки не відбулися. Докоряю за те пердовсім собі. Знову роблю відкриття: якщо ти щось важливе запланував — покпався його здійснити. Люди ж бо не вічні — невідомо, що буде завтра.

Євген Іванович якось обмовився: якби йому хоч трохи серйозніші статки — взявся б серйозніше за колекціонування. Якось він навіть почав збирати шаблі. Пару їх гордо показував мені. Але на більше не вистачило в нього коштів. Як відомо, колекціонування — розкіш майновитих людей. Тому вже навіть у мріях не розгалявся на більше.

Що вдалося знайти з чикаленківських речей (письмове приладдя, медалі Євгена Харлампійовича за його “Бейди про сільське господарство”, друкарську машинку передав Історичному музеєві. А Музеєві

Портрет Євгена Чикаленка сучасної художниці Марини Соченко

Лесі Українки вчисто передав 10 вишитих рушників із родинної колекції Чикаленків. На його гадку, саме там вони будуть найдоречніші. Він навіть не висловлював жалів з того, що так мало лишилося речових доказів про існування чикаленківської родини в Україні. Він говорив: після всього, що Україна пережила в ХХ столітті, годі сподіватися, що воно мало б сентимент до всяких там старожитностей, котрі стали б важливими історико-культурними артефактами.

Звичайно, він відчував велику несправедливість у тому, що ім'я Чикаленка все-таки належно не увічнили в Україні. Давно вже можна було б назвати його іменем, наприклад, котрийсь навчальний заклад, вулицю, бібліотеку, музей. Всього цього немає. Громадськість зробила багато з того, що мала б зробити держава, якби вона була справді зорієнтована на національні пріоритети й мала програму національного будівництва, надзвичайно важливого в нашій постколоніальній ситуації. Годі це було б переоцінити. Але держава в особі своїх очільників дбає не про те і не туди дивиться. І їй у цьому чи не цікаво, чи невисилки повчати в громадськості.

То тут, то там стихійно виникають ініціативи групи патріотичних громадян, які

пробують зробити щось важливе для пам'яті Чикаленка. Ось написав мені на ФБ Юрій Гнаткевич, що збирають підписи для того, щоб перенайменувати у Києві площу Толстого на площу Євгена Чикаленка. Гнаткевич гаряче пояснює, що ми зберемо підписи киян — і цим переконаємо Київраду ухвалити таке рішення. Але я, чоловік обережно скептичний, намагався трохи переінакшити вектор ініціативи. Я наполягав на тому, що треба шукати іншу площу чи бульвар для імені Чикаленка. Люди в нас домежно консервативні. Вони так зжилися з іменем Толстого, мовби це їхній родич. І вони вперто стоятимуть за нього. В такій ситуації виникне напружений конфлікт. Я сто разів згоден із тим, що Лев Миколайович ніколи нічого доброго для України не зробив і не мав анінайменшого українського сентименту, як мали його, скажімо, Антон Чехов чи Іван Бунін. Звичайно, не звинуватиш його і в шовінізмі, як Пушкіна чи Достоевського. Але для нас — це ще не його заслуга перед українським народом. І не привід для увічнення його пам'яті на нашій землі — те успішно зробили в себе росіяни.

Але не треба бути наївними романтиками, гадаючи, що все те, що належить зробити, зробимо одним махом. Нам належить бути винахідливішими — знайти той варіант, пов'язаний з іменем Чикаленка, котрий не обернеться конфліктом з “обшечеловеками” й одвертою ватою. Є ж у центрі міста чимало тих імен, які абсолютно підпадають під декомунізацію. Не зачкнємось нині на Толстому — у нас в історії багато тих людей, чий імені мають жити в назвах вулиць і площ. Настане час і для Толстого, коли він змушений буде поступитися нашим світочам. На той час значно скоротиться кількість його київських адвокатів.

Як й побоювався, ідея з перейменування площі Толстого провалилася. Було це, здається, пару років тому. Говорили на цю тему з Євгеном Івановичем — сказав, що з великою обережністю зустрів саме такий варіант уписати ім'я Чикаленка в столичну топоніміку: також думав, що для цього треба шукати щось менш дражливе для впертого київського обивателя, який усе ще не хоче прощатися з тим, що “ми так привикли, і нам Лев Толстой не мешає”.

Наша “кавалерійська атака” на Толстого ще раз потвердила: нам у таких сюжетах не вистачає мудрості — зважаючи на реальність, все ж досягати бажаного результату.

Євген Іванович пояснив мені: “Я ж не міг ініціаторів перейменування в такий спосіб зупинити. Я тільки висловив свій сумнів, але мене не почули...”

...Коли думаю про його життя, то згадую такий епізод із біографії двох видатних людей. Один із них — художник — написав портрет другого, до якого ставився з надзвичайним пієтетом. Тому зображений на полотні був прекрасно одухотвореним.

Другий (він був поетом), побачивши себе на полотні, сказав: я ж, мовляв, насправді не такий; тепер, щоб хоч трохи я був подібний до себе на портреті, мушу тягтися до нього, живучи мовби навшпиньки. І не раз упродовж своїх земних днів згадував, що художник ускладнив йому існування, мимоволі змусивши “жити навшпиньки”.

Мені здається, що і Євген Іванович через своє прізвище також змушений був “жити навшпиньки”.

І це було таки винятково благородне життя.

Флагман театральної культури

У Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка відбулися урочисті збори трупи, присвячені сторіччю ушавленого колективу.

Про сторінки історії Першої сцени України розповів генеральний директор-художній керівник театру, народний артист України Михайло Захаревич.

Непростими, сповненими мистецьких шукань були роки становлення театру, що розпочав свою діяльність 1920 року у Вінниці. А почалося все ще 1919 року, що є символічним для франківців, адже поява Першої сцени України співпала у часі з об'єднанням Лівобережної та Правобережної України, підписанням Акта Злуки. У складних перипетіях 1920 року, коли Україну перетинало кілька фронтів громадянської війни, з колишніх акторів “Молодого театру” склалася нова трупа під керівництвом Гната Юри. Сюди увійшли Олексій Ватуля, Кость Кошевський, Олександр Юрський, Поліна Самійленко, Олімпіада Добровольська і кілька артистів з інших театрів, серед яких був Семен Семдор. Гастролюючи у Кам'янці-Подільському, трупа зустрілася з Новим львівським театром під орудою Амвросія Бучми. Об'єднавшись, колективи утворили театр імені Івана Франка, і 28 січня 1920 року у Вінниці зіграли першу виставу (“Гріх” за Володимиром Винниченком). Ця дата вважається офіційною датою заснування театру імені Івана Франка.

Театр очолив видатний український режисер, театральний діяч, актор Гнат Юра, а творили його молоді митці: Гнату Юрі було 32 роки, його дружині Ользі Рубчаківні — 17, Олексію Ватулі та Амвросію Бучмі — 29, Феодосії Барвінській — 22. Вони створили не лише якісно нове театральне мистецтво, а й з гідністю витримати всі негаразди мандрівного життя. З 1920-го до 1923 року театр імені Івана Франка мандрував містами України, особливою сторінкою в цих мандрах є великі

гастролю Донбасом, і це тоді, коли шахтарі жили в землянках, халупах, у страшній спеку.

Фундатори театру активно сумішали акторську працю з іншими обов'язками: Феодосія Барвінська з Тетяною Юрвною шили костюми, чоловік Юрвни Михайло Пилипенко був касиром, Анастасія Швиденко, дружина Юри-Юрського, була культпрацівником. Олександр Юра-Юрський відповідав за рекламу. Терентій Юра був завгоспом, хоча ще за часів дореволюційного театру перегравав усі ролі.

З 1926 року театр імені Івана Франка працює в Києві.

Гнат Петрович Юра керував театром більше 40 років. Саме завдяки його енергії рік за роком створювались Академія сценічного мистецтва. В театрі відточували свою майстерність режисери Василь Василько, Борис Глаголін, Кость Кошевський, Бенедикт Норд, Мар'ян Крушельницький, Юхим Бриль, Борис Балабан, Дмитро Алексідзе, Володимир Оглоблін. Творили сценографи: Йосип Шпінель, Анатолій Петрицький, Матвій Драк, Вадим Меллер, Борис Ердман, Моріс Уманський, Данило Лідер. Зі сцени звучала музика Михайла Вериківського, Платона Майбороди, Ігоря Поклада. І сьогодні театр продовжує традиції видатних акторів-корифеїв: Наталії Ужвій, Амвросія Бучми, Поліни Нятко, Юрія Шумського, Мар'яна Крушельницького, Ольги Кусенко, Аркадія Гашиńskiego, Віктора Цимбаліста, Нонни Копержинської і багатьох акторів, які впродовж десятиліть творили театр.

У 1978—2001 роках театр очолював Сергій Володимирович Данченко. Йому належить розробка поняття “національний театр”. Театр Високого Стилю, де відверта театральність, вишука-

ність, смак, виступають в синтезі зі справжньою народністю. За 23 роки керування Сергій Данченко вивів український театр на європейський рівень, примусив говорити про нього в контексті світового, виховав не одне покоління акторів — особистостей, які сьогодні є гордістю національної культури.

З 2001-го до 2012 року театр очолював митець, неординарна особистість, актор безмежного діапазону Богдан Ступка. Прагнучи розширити художню палітру, він запрошував на постановки режисерів із діаметрально-протилежними творчими засадами, театральними школами. З театром співпрацювали режисери з Польщі, Грузії, Канади. Відкрилася експериментальна сцена — Театр у фойє — що репрезентувала творчі пошуки молодих режисерів, акторів, сценографів, драматургів. У 2012—2017 роках художнім керівником театру був Станіслав Мойсєєв. З 2017 року генеральним директором-художнім керівником театру є Михайло Захаревич, який з 1992 року працював генеральним директором колективу франківців.

Сьогодні в репертуарі театру понад 50 назв, що репрезентують національну спадщину, світову класику, сучасну драматургію. На основній сцені з успіхом йдуть вистави “Перехресні стежки” І. Франка, “Річард III”, “Коріолан” В. Шекспіра, “Поминальна молитва” Г. Горіна, “Швейк” Я. Гашека, “Кайдашева сім'я” І. Нечуя-Левицького, “Мартин Боруля” І. Карпенка-Карого, “Наталка Полтавка” І. Котляревського, “Шельменко-денщик” Г. Квітки-Основ'яненка, “Весілля Фігаро” Бомарше, “Грек Зорба” Н. Казандзакіса та ін.

Камерна сцена імені Сергія Данченка, що була відкрита 2012 року, стала справжньою лабораторією, де випробовують свої сили молоді режисери та драматурги, а також створюють спільні проекти з європейськими інституціями, що дає можливість участі театру не лише в Міжнародних фестивалях, а й сприяє інтеграції українського театрального мистецтва в європейський простір. Серед вистав Камерної сцени: “Не платце за мною ніколи...” М. Матіос, “Війна” Л. Нурена, “Земля” О. Кобилянської, “Подорож Аліси до Швейцарії” (спільний проект театру та Goethe-Institut в Україні), “Скляний звірінець” Т. Вільямса. Цікавими для глядачів асоціаціями та сміливими сценічними рішеннями

позначені вистави за кращими зразками національної спадщини: “На полі крові...” Лесі Українки, “Лимерівна” П. Мирного, “Момент кохання” В. Винниченка, “Morituri te salutant” В. Стефаника.

Національний театр імені Івана Франка неодноразово представляв українське сценічне мистецтво на численних міжнародних фестивалях, театральних форумах, гастрольних турне. З ним знайомі глядачі Болгарії, Угорщини, Канади, Чехії, Македонії, Грузії, Китаю, Німеччини, Австрії, Італії, Греції, США та інших країн.

16 років поспіль театр проводить щорічний Міжнародний фестиваль монодрам “Марія”, в якому беруть участь актриси з багатьох театрів світу.

Для франківців постійною є участь благодійних проєктах. Театр зіграв чимало вистав на підтримку нашої армії, воїнів та ве-

великого екрана привітання театру відомих діячів української культури.

Мирослав Скорик, композитор, Герой України:

— Я хочу сердечно привітати театр з його славним ювілеєм — 100-річчям від дня заснування. Я також працював у цьому театрі, писав музику для різних вистав, працював з багатьма режисерами. Бажаю театру подальших успіхів. Він справді лідер української культури.

Дмитро Остапенко, генеральний директор Національної філармонії України, народний артист України:

— Прийміть найщиріші привітання від Національної філармонії України. Ми споріднені колективи. Нас пов'язує 100 років спільної творчості. Ми йшли цим шляхом разом, створювали цікаві творчі проєкти. І сьогодні співпрацюємо. Історія цього славет-

теранів АТО, дітей-сиріт, переселенців, митців, які потребують матеріальної та моральної підтримки. Починаючи з перших днів АТО концертні бригади франківців провели численні творчі зустрічі та концерти у шпиталях, військових частинах.

За сторічну історію театру тут працювало близько 600 акторів та 135 режисерів, поставлено понад 550 вистав. Нині тут працюють над виставами “Украдене щастя” та “Трамвай бажань”, готуються до гастролей у Гданськ (Польща) та до Угорщини. А в червні вперше у Києві тут проведуть Фестиваль національних театрів, що має стати подією європейського масштабу.

— За сто років відбулося багато подій, неодноразово передрікали, що театр скоро помре, що телебачення й Інтернет покладуть край театральному мистецтву, але цього не сталося, — зазначив головний режисер театру, заслужений діяч мистецтв України Дмитро Богомазов. — Життя змінюється, але, як і сто років тому, актори хвилюються перед прем'єрами, інколи забувають текст, люблять жартувати. Історія театру — це жива історія конкретних людей.

Для вшанування на сцену запросили ветеранів театру творчих та сценічних цехів. Вони отримали літературу про театр, флешку з 7 кращими виставами і ювілейні монети.

Після цього всі присутні на урочистому заході переглянули з

ного колективу — це не лише історія театру, це історія нашої держави.

Євген Савчук, художній керівник і головний диригент Національної хорової капели “Думка”, Герой України:

— Люди, які займаються театральною справою, фактично належать не самим собі, а улюбленій нашій справі — театральному мистецтву. Ці люди дуже близькі до українського слова, від них багато залежить. Бажаю всьому колективу театру імені Івана Франка нових творчих звершень, нових вистав, нових п'єс, нових імен і ще багато-багато років гідно представляти нашу українську культуру.

Мирослав Вантух, генеральний директор-художній керівник Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського:

— Духовна культура, яку ви творите протягом століття, — безцінна. Я схилию голову, пишаюся тим, що маємо такий театр. Мистецтво, яке ви творите, доходить до кожного серця. І цьому немає ціни. З ювілеєм, хай вам щастить. Божою благодаті вам, миру та натхнення.

Також прозвучали привітання від голови Верховної Ради України Дмитра Разумкова, представників української медицини і спорту. А завершилися урочистості святковою програмою, яку підготували актори різних поколінь.

Матеріали підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Драматурги пишуть для дітей

У м. Києві 14—16 лютого 2020 р. відбувається перший “Фестиваль сучасної драми: діти” який є фінальним етапом Лабораторії драматургії НСТДУ (партнери проєкту — Київський національний театр оперети, Київський академічний театр драми і комедії на Лівому березі Дніпра, UA: радіо Культура).

І та II резиденції Лабораторії, що тривали у Києві з червня 2019 року, включали в себе семінари та майстер-класи з режисерами, психологами і драматургами, роботу над створеними текстами, консультації з куратором Павлом Ар'є та практичні воркшопи. Дві резиденції та понад пів року роботи під його творчим наглядом — і маємо результат: 10 п'єс для дітей та юнацтва, які буде представлено в рамках Фестивалю:

“Іжачок-ніндзя”, Ігор Білиць;

“Місто за шпалерами”, Наталя Блок;
“Вікно з вогнем”, Олена Кірічек;
“Гретель і Гензель: крамничка підступних солодошів”, Юлія Куліш;
“Зубата втрата”, Катерина Лук'яненко;
“Покидьки”, Катерина Пенькова;
“Чапаєв і Василіса”, Лена Лягушонкова;
“Пан Чимерник”, Ярослава Терлецька;
“Крило метелика”, Дмитро Терновий;
“Саня”, Ганна Устинова.

У січні 2020 року кожна з п'єс знайшла свого режисера і буде представлена 14, 15 та 16 лютого на фестивалі.

У юних гостей фестивалю буде можливість спробувати себе у ролі експертів. Організаторам та юним драматургам важлива думка цільової аудиторії, для якої написані п'єси, а це — діти та підлітки. Тож ласкаво просимо до команди дітей віком від 7 до 16 років! Після кожної з читок відбудеться обговорення, на якому можна буде висловити свої ЗА чи ПРОТИ.

Українське коріння Джорджа Гершвіна

Симфонічний оркестр та вокалісти Київського національного академічного театру оперети підготували концерт “Код Гершвіна”. Під диригуванням Девіда Чарльза Абелля (США) звучали твори відомого американського композитора з українським корінням Джорджа Гершвіна.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото з сайту театру

Джордж Гершвін народився в Нью-Йорку в єврейській сім’ї емігрантів з Одеси. Краса українських мелодій надихнула маестро на створення хітів, які стали світовими. 1935 року Гершвін написав арію “Літня пора” (“Summertime”) для опери “Поргі та Бесс”. На створення цієї композиції його надихнула українська колоскова пісня “Ой ходить сон коло вікон”, яку Гершвін вперше почув у Нью-Йорку у виконанні Українського національного хору на чолі з Олександром Кошицем 1929 року. (До речі, Олександр Кошиць 10 років диригував у першому стаціонарному українському театрі Миколи Садовського, а нині в цьому приміщенні працює Національна оперета). “Summertime” популярна і нині, вона об’єднує українців та американців за допомогою коду Гершвіна. Цей музичний код поєднує наші нації красою та величністю мелодій Гершвіна.

— Я дуже вдячний Посольству США в Україні за те, що воно відгукнулося на наш проект, Національний спільці театральних діячів України, яка подала цей проект, і, звичайно ж, Національній опереті України, яка його реалізувала, — зазначив голова НСТДУ, генеральний директор-художній керівник Національної оперети України, народний артист Богдан Струтинський. — Щасливий з того, що ми спромоглися зробити цю фантастичну річ для України. Сьогодні вечір, коли зійшлися всі коди і ми будемо їх розкодувати.

Наш колектив охоче працював з прекрасним диригентом зі США Девідом Чарльзом Абеллем. Також вдячний Оксані Мадараш, яка опікувалася нашим оркестром.

Аби відбувся сьогоднішній вечір, ми виграли грант. Ми вже вигравали гранти, проводили міжнародні фестивалі, але з урядом США це наш перший спільний проект. Робота над ним тривала пів року, а самі репетиції з

американським диригентом — трохи більше тижня.

Зараз наша головна мета — нова прем’єра. Робимо мюзикл “Доріан Грей”, який представимо 19 і 20 березня. Ми отримали право на його постановку і пишаємося цим. Це серйозна драматургія і дуже гарна музика.

Богдан Струтинський висловив сподівання, що в перспективі, можливо, в Національній опереті поставлять оперу Джорджа Гершвіна “Поргі та Бесс”, а диригентом-постановником запросять пана Абелля.

— Чотирнадцять років тому я працював з оркестром міста Луганська, — згадав Девід Чарльз Абелль. — Ці музиканти мене надихнули. Тоді ми разом дали чудовий концерт. На жаль, колектив припинив своє існування. І коли нині їхав в Україну, то думав, чи матиме колектив, з яким я працюватиму, стільки ж ентузіазму. Маю підтвердити, що оркестр Національної оперети України дуже серйозно ставиться до своєї роботи. Працювали по сім годин щодня. Хотілося, аби українці теж представили свою музику в США. Уже чотири рази був диригентом опери “Поргі та Бесс”. З радістю зробив би це у п’яте тут, в Україні....

Виконуючи композиції “Rhapsody in Blue” та “Американець у Парижі”, пісню “I Got Rhythm”, уривки з опери “Поргі та Бесс”, яка породила хіт “Summertime”, українські музиканти відчули музичну ідентичність з великим Гершвіном. Концерт “Код Гершвіна” мав два відділення. У першому звучали твори композитора з мюзиклів та опер. Другу частину присвятили композиціям маестро, що лунали у відомих фільмах. Родзинкою концерту стало соло на фортепіано, яке виконав піаніст-віртуоз Флоріан Файльмайр (Австрія).

Вдячна публіка довго не відпускала зі сцени народного артиста України Сергія Авдєєва, заслужених артисток Олену Арбузову, Тамару Ходакову, Валерію Туліс, солістів-вокалістів Олексія Кирилова, Ольгу Федоренко. І кілька разів викликала їх на біс.

Олена Арбузова, Олексій Кирилов та Валерія Туліс

«Сповідь» Анатолія Матвійчука

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото Олександра ІВАНОВА

Надія — солістка Національної філармонії України. Перший філармонійний проєкт, у якому взяла участь, мав назву “Педагог і його учні”. Це був вечір, який вихованці народного артиста України Анатолія Паламаренка присвятили Анні Ахматовій. Потім зіграла головну роль у дитячій виставі “Івасик-Телесик”, музику до якої написав Кирило Стеценко (старший). Співпрацює з Героєм України, народним артистом Анатолієм Паламаренком, заслуженим діячем мистецтв України Світлою Корецькою, солістами та ансамблями Національної філармонії України. Брала участь у проєкті “Принцеса метро” за поезією Ліни Костенко на музику Романа Смоляра. До 165-річчя від дня народження легенди української сцени Марії Заньковецької створила власний проєкт “Коли зустрінемось ми знову”, в основу якого лягло листування видатної артистки з Миколою Садовським, який презентувала разом з заслуженим артистом України Борисом Лободою, відомим актором театру і кіно, телеведучим Анатолієм Сухановим та композитором, заслуженим діячем мистецтв України Михайлом Шведом. Уперше в Україні відбулося поєднання драматичної вистави з композиторською імпровізацією. Цей проєкт учасники відтворювали у столичному Будинку актора та Львівській національній опері ім. Соломії Крушельницької. Надія Агеєва є також актрисою Львівського академічного театру “Воскресіння” (акторські роботи “Вечеря з Дурнем” Ф. Вебера та “Іфігенія в Авліді” за Евріпідом у постановці заслуженого діяча мистецтв України Ярослава Федоришина), та викла-

У Національній філармонії України відбулося поетично-музичне дійство за поезією Анатолія Матвійчука “Сповідь”, в якому взяли участь відомі українські митці. Ініціатором дійства виступила молода актриса Надія Агеєва.

Анатолій Паламаренко, Надія Агеєва та Анатолій Матвійчук

дачем акторської майстерності Київської театральної школи-студії, лауреатом всеукраїнських конкурсів професійних читців

— Два роки тому співак і композитор, поет, журналіст, народний артист України Анатолій Матвійчук подарував мені свою книжку, — згадує Надія. — Була вражена глибиною поезії. Вже тоді виникла ідея створити програму за цими віршами. Запропонувала її своєму вчителю Анатолію Паламаренку, разом з ним звернулася до художнього керівника Національної філармонії Володимира Лукашева, отримали згоду. Підтримав ідею й генеральний директор філармонії Дмитро Остапенко.

Зібралася команда однодумців, до якої крім Анатолія Паламаренка та Анатолія Матвійчука увійшли заслужений артист України, композитор і громадський діяч

Кирило Стеценко (скрипка), Володимир Кнорозок (фортепіано), Назар Черненко (ударні), Олексій Кабанов (етнічні інструменти), Леонід Гержан (віолончель), Ганна Семенець (вокал, художнє слово), режисер-постановник Анастасія Крисько. Особлива подяка композитору Віктору Криську, який спеціально написав музику до цього поетично-музичного дійства.

Процес підготовки був складним, але цікавим. Адже непросто поєднати слово з живою музикою. Слово Анатолія Матвійчука доистинне, воно на часі. Крім поезії використали листи дітей воїнів АТО Маргарити Юрченко, Олександра Макогона та Дарії Норенко, батьки яких уже повернулися додому.

Мрію, що наша “Сповідь” за поезією Анатолія Матвійчука зможе побачити світ рампи на різних сценах України.

Володимир КОРНІЙЧУК

Під такою назвою на сцені Національної опери України за сприяння Департаменту культури Київської міськдержадміністрації відбувся незабутній гала-концерт студентів та учнів Київської муніципальної академії танцю імені Сергія Лифаря.

З-поміж масштабних хореографічних робіт талановитого творчого колективу академії слід виокремити балет на одну дію “Зимово казка” І. Івашенка, Є. Досенку у постановці заслуженого артиста України Олександра Нестерова та Лілії Мельниченко за мотивами хореографії П. Вірського (сценографія Т. Соловей, костюми В. Чижової).

Це народне зимове дійство, в якому юні виконавці продемонстрували глядачеві вишуканий професіоналізм, прозвучало як гімн незрадливому кохання, що уособила на сцені Снігова Дівчина (Валерія Гавришевська). Доповнив його фрагмент з балету “Лускунчик” П. Чайковського (хореографія В. Ковтуна) роботи викладачів академії: лауреата міжнародного конкурсу артистів балету Наталії Хоменко, заслуженого артиста України Владислава Солдатенка, Галини Зарицької та заслуженого артиста України, лауреата державної премії України імені А. Шекери, Дмитра Клявіна. Виконавці — студенти I—IV курсів спеціалізації “Класична хореографія” (солісти Олександра Бородіна, Олег Бондар).

Мальовничу мозаїку гала-концерту урізноманітнили й оригі-

Балетна мозаїка в Національній опері України

нальні номери відділення класичної хореографії: варіація з балету “Дон Кихот” Л. Мінкуса (хореографія О. Горського), па де труа з балету “Лускунчик” і варіація з балету “Спляча красуня” П. Чайковського (хореографія В. Вайнонена, М. Петіпа), фрагмент з балету “Пер Понт” Е. Гріга (хореографія Е. Клюга), адажіо з балету “Сюїта в білому” Е. Лало (хореографія С. Лифаря), інші сценічні номери.

Щодо народних композицій, то варто виокремити “Козачок з бубнами” І. Івашенка (хореографія О. Гомона), “Вербиченька” Л. Мухи (хореографія О. Сегалія), “Київські парубки” В. Рождественського (хореографія П. Вірського) та “Чарівні дзвіночки” А. Гелуна (хореографія Л. Гелун).

Спостерігаючи за творчою еволюцією Київської муніципальної

академії танцю, підкреслюю: нині вона стала один із найпомітніших в Україні вищих спеціалізованих навчальних хореографічних закладів, який виробив власний постановочно-балетмейстерський стиль, своє неповторне творче обличчя, що позначене технічною досконалістю, чіткою характерністю й артистичністю художніх образів. І все це талановито втілюють на кону Національної опери України (і не тільки!) обдаровані виконавці відділення класичної і народної хореографії.

Щодо постановок відділення народної хореографії, то їм притаманні гармонійні композиції з народного побуту, що позначені оригінальністю творчого задуму, котрі зачаровують глядача своїми бадьорими ритмами, соковитим народним гумором, запальним виконанням і сценічним артистизмом.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Київський палац дітей та юнацтва вже більше півстоліття відчиняє свої двері для київських творчих дітей. Це чудовий позашкільний заклад, в якому мережа гуртків презентує 60 освітніх галузей, 250 навчальних предметів, тут працює понад 300 досвідчених талановитих педагогів.

Діє і популярний у хлопчаків гурток радіоелектронного конструювання, яким керує знаний не тільки в Україні інженер-конструктор Володимир Іванович Мироненко. Володимир Іванович — досвідчений висококласний спеціаліст у галузі радіоелектроніки, котрий керував конструкторським бюро на великому київському підприємстві з високотехнологічними процесами, а тепер, вже перебуваючи на заслуженому відпочинку, передає свій великий багаторічний досвід в улюбленій справі конструювання юним радіо-конструкторам. Його вихованці беруть участь у змаганнях і конкурсах та завжди стають їхніми переможцями або займають призові місця.

Вже впродовж багатьох років Київський палац дітей та юнацтва проводить міські змагання на першість з радіоелектронного конструювання. Нещодавно (у грудні 2019 р.) відбувся міський конкурс з радіоелектронного конструювання серед дітей та учнівської молоді. У ньому взяли участь 11 команд та 21 учасник, із них 14 молодшої та 7 старшої вікових груп. Цьому передувала багатомісячна підготовча робота керівників команд та дітей. Переможцями технічного турніру стали: I місце — команда Київського палацу дітей та юнацтва (Бессалов Богдан та Кулак

Технічна творчість талановитої юні столиці

Олег); II місце — команда Київського палацу дітей та юнацтва (Шепітько Михайло та Реп'ях Володимир); III місце — команда ПДЮТ Солом'янського району (Кобилянський Владислав та Вітазь Денис). А в індивідуальній першості переможцями стали: у молодшій віковій групі: I місце — Куценко Павло (ЦНТТМ Сфера); II місце — Бессалов Богдан (Київський палац дітей та юнацтва); III місце — Шепітько Михайло (Київський палац дітей та юнацтва); у старшій віковій групі: I місце — Кулак Олег (Київський палац дітей та юнацтва); II місце — Реп'ях Володимир (Київський палац дітей та юнацтва); III місце — Вітазь Денис (ПДЮТ Солом'янського району).

Переможці нагороджені кубками та медалями, а також цінними подарунками:

паяльними станціями, муляжами та наборами викруток. У рамках конкурсу також проведено захист і авторських конструкцій, 7 учасників мали нагоду представити власні розробки. Переможцями у старшій віковій категорії стали: I місце — Макаренков Антон (ЦТТМ Дарницького району), II місце — Куценко Павло (ЦНТТМ Сфера), III місце — Далідоніс Леонід (ЦНТТМ Сфера). В молодшій віковій групі: I місце — Юрченко Тарас (ЦТТМ Дарницького району), II місце — Дериглазова Єлизавета (НВК Солом'янського району), III місце — Ясинський Богдан (КПЗО ЦТДЮ Святошинського району). Переможців конкурсу нагороджено дипломами КМДА. Вітаємо керівників гуртків за підготовку команд та учасників конкурсу з перемогами!

Інженер-конструктор Володимир Іванович Мироненко зі своїм учнем Богданом Бессаловим у гуртку радіоелектронного конструювання Київського палацу дітей та юнацтва

«Нова радість стала» для дітей-переселенців

Лариса ТКАЧ,
член ради “Просвіти”

3 ініціативи Рівненського міського товариства “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка вдруге відбулося свято “Нова радість стала” для дітей-переселенців на базі ЗДО №45.

Дзвінки колядки, шедівки та віншування наймолодших, розмаїття вишиванок, дух патріотиз-

му та святково прикрашена зала створювали неймовірну атмосферу. Піднесений настрій подарували присутнім юні таланти разом із батьками та вихователями ДЗО № 11 різдвяною феєрією. А господарі дійства співали хвалу Всевишньому і кружляли у таночку в образі янголів.

Катерина Сичик, голова рівненської “Просвіти”, сказала: “На долю цих дітей випали великі труднощі й випробування. Тому ми повинні подарувати їм святковий настрій та свою турботу, щоб вони відчували себе захищеними”. 42 дошкільнятам — учасникам свята голова “Просвіти” подарувала м'які іграшки та матеріали для художньої творчості, які передала діаспора з Чикаго.

— Малечі подарували неймовірні емоції, — ділиться враженнями Катерина Василець, переселенка з Донецька, яка завітала на свято разом з донечкою Марією. Олена Козіна, переселенка з Луганська, тішилася своїм синомком, який прийшов на свято у вишиванці й співав першу в житті колядку.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць
на 3 місяці

19 грн 82 коп.
56 грн 86 коп.

на півроку
на рік

107 грн 32 коп.
209 грн 94 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

